JUTUD ✽ LUULETUSED ✽ NALJAD ✽ KOOMIKSID ✽ NUPUTAMINE ✽ POSTER

Hind
2,50€
11/2020

HEA LAPS

KOOLILASTE AJAKIRI

Reeli Reinausi jutt „Hingedeaeg"

Retsept:
Banaanipannkoogid

ENESEKINDLUSE TEST!

KAANEPILT: Jolanda Heero

Kus sa õpid ja millega veel tegeled?
Olen 8. klassi õpilane ja käin teist aastat Tartu Lastekunstikoolis, lisaks meeldib tegeleda veel õmblemise ja keraamikaga.

Kui kaua oled kunstiga tegelenud?
Niikaua kui end mäletan, on mulle meeldinud joonistada, maalida ja meisterdada.

Mida sulle meeldib kõige rohkem joonistada?
Konkreetset lemmikteemat ei ole. Meeldib joonistada erinevaid asju, kasutada erinevaid stiile ja tehnikaid. Praegu hakkasin omal käel õppima digijoonistamist.

Tere, lugejad!

Kui käisin koolis, oli tavaline, et peaaegu iga laps kogus midagi. Huvitav, mida lapsed tänapäeval koguvad? Ajad on ju erinevad. Nüüd on asju palju ja pigem on moes nendest lahti saamine. Aga tol ammusel ajal ☺ tähendas iga välismaa kommipaber või värvipiltidega kilekott tervet varandust. Nii võis olla ühel koolilapsel kohe mitu kogu. Ise mäletan oma kommipaberite, postkaartide, kleepsude, markide ja plekkpurkide kollektsioone. Eredamad kollektsioonikomponendid on hästi meeles. Näiteks hõbedasel taustal Disney-kleepekad, pilti muutvad postkaardid ja multifilmitegelastega margid.

Seekordses ajakirjanumbris räägime Maris Kurmiga tema „Tähtede sõja" nukkude kollektsioonist, mille kogumisega Maris on tegelenud juba paarkümmend aastat. Nukud on novembris kõigile vaatamiseks ka Tartu Mänguasjamuuseumis.
Head lugejad, kui ka teie hulgast keegi midagi põnevat kogub, siis kirjutage toimetusse! Oleks vahva sellest ka teistele teada anda.
Sisukat novembrit soovides

Kätlin Vainola

Luulekonkurss „Minu Eestimaa"

Elva Gümnaasium kuulutab välja 3.–9. klassi õpilastele vabariikliku omaloomingulise luulekonkursi. Konkursi eesmärgiks on arendada loovust ja fantaasiat ning panna õpilasi uurima Eestimaal esinevaid huvitavaid kohanimesid.

- Konkursile ootame **limerikke**, milles on riimitud Eestimaa kohanimi. Tööd esitada trükitud kujul A4 formaadis. Kirja suurus 14, reavahe 1,5 ja kirjastiil Times New Roman.
- Korraldajatel on õigus konkursilt välja jätta nõuetele mittevastavad tööd.
- Tööle märkida ainult märgusõna, klass ja õpetaja meiliaadress.
- Tööd saata **31. jaanuariks 2021** märgusõnaga „Minu Eestimaa" meiliaadressil **ilme@elvag.edu.ee**

Konkurssi toetavad ajakiri Hea Laps, kirjastused Koolibri ja Atlex, Tartumaa Omavalitsuste Liit ning Elva Gümnaasium.

OMALOOMINGULINE LUULEKONKURSS
ELVA
2020

HEA LAPS

Koolilaste ajakiri, mis ilmub 1994. aastast.

Väljaandja
SA Kultuurileht

Toimetuse kontakt
Voorimehe 9
10146 Tallinn
Tel 683 3145
toimetus@healaps.ee

Peatoimetaja
Kätlin Vainola
katlin@healaps.ee

Toimetaja
Anna-Magdaleena Kangro
anna@healaps.ee

Keeletoimetaja
Mari Klein

Kujundaja
Vivika Kalt
vivika@healaps.ee

Maketi kujundus
Menu Meedia

Koduleht
www.healaps.ee

Trükk
Aktaprint

Ajakirja tellimine
AS Express Post
www.tellimine.ee
Telefoni teel 617 7717
Välismaale tellimine
KE Ajakirjandus
ajakirjandus.ke.ee

Hind üksikmüügis 2,50

Suur aitäh Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes tellis meie ajakirja põhikoolidele!

HEA LAPS 11/2020

Jolanda Heero

SISUKORD

2 **Mida teha novembris?**
3 **Luule** Ülle Kütsen, Tarmo Vaarmets, Tõnis Kark
4 **Jutt** Reeli Reinaus „Hingedeaeg"
6 **Intervjuu** „Tähtede sõja" nukukollektsioon
10 **Hull Teadlane** Marsi avastamine
12 **Embleemid** Kuperjanovi jalaväepataljon
14 **Teater** Laste teatrimuljed
16 **Sten Roosi muinasjutuvõistlus**
18 **Koomiks**
23 **Mustikas**
24 **Konkurss** Vanalinna kummituslood
27 **Galerii** Art Allik
28 **Osavnäpp** Kollilatern
30 **Test**
31 **Jagatud mure**
32 **Kokka ise!** Banaanipannkoogid
33 **Lasteekraan**
34 **Nuputamine**
35 **Ristsõna**
36 **Järjehoidja**
37 **Koomiks** Dr Tindipleki töötuba
38 **Naeru-uss**
39 **Siit ja sealt**
40 **Hea Lapse klubi**
Auhinnasadu
Uus võistlus
Postritel tähestikuvõistlus ja film „Nõiad"

Mida teha novembris?

VARJUTEATER SEINAL

Novembris on piisavalt hämarust ja pikki õhtuid, mil katsetada varjuteatrit. Proovi oma käte abil luua seinale erinevaid loomi ja olendeid! Võid sõbra appi kutsuda ja varjuteatris mõne õudsemat sorti näidendi lavastada.

Valga Põhikooli mardisandid, foto kogumiskonkursilt „Märka marti!".

HAKKAME SANTIMA

Ongi käes aeg, mil ennast taas sandiks maskeerida! Marti joostakse 9. novembril ja kadrit 24. novembril. Sel aastal võiks minna santima pere, sõprade või klassikaaslastega, kellega igapäevaselt ja suhtled. Minge külla sõpradele või sugulastele, kutsuge inimesed aknale või õue. Santidele saab kommi saata näiteks aknast allalastava korviga. Nippe leiate veebilehelt hakkamesantima.ee

3 PÕNEVAT RAAMATUSARJA NOVEMBRIS LUGEMISEKS:

- **„Sari õnnetuid lugusid"** (Lemony Snicket)
- **„Detektiiv Luuker Leebesurm"** (Derek Landy)
- **„Ada Goot"** (Chris Riddell)

Fotod **Adobe Stock, „Märka marti!"** konkurss

ISADEPÄEVA KOOK

Ülle Kütsen

Täna lusti täis on köök,
isale meil valmib kook.
Kaunistades mul ei väsi
vasak ega parem käsi.

Vennal pole mingi vaev
juurde joonistada laev.
Ja et selge oleks asi:
see on ema lennumasin.

ISA VÕLUKELL

Ülle Kütsen

Minu isa käekell
salavõluväe kell,
sest kui käele selle paneb,
lendab superkangelane.

Lahti teha meil on aega
muinasjutu võlulaegas.
Õhtul kuulab kogu pere
seiklusjutte maalt ja merelt.

AJANÄITAJAD

Tarmo Vaarmets

Hektarite kaupa hetki
kellad näidanud on aega.
Nädalaid ja kuid ja aastaid
ritta seades näinud vaeva.

Vikatina seierid neil
niitnud minuteid ning tunde.
Sekeldavad sekundid kõik
püüdnud kinni oma õnge.

Päikesega võidu päeval
tiirelnud ja öösel Kuuga.
Laisku piitsaga vaol hoidnud,
kiirustajaid tõkkepuuga.

Magajaid nad äratanud,
kohtujaid teel viinud kokku.
Täpselt õige aja kannul
käinud töökad jalad rakku.

Eal ei võtnud aega maha
ega lasknud lõdvaks lipsu.
Aeg ju peatuda ei taha.
Iga kell ta süda tiksub.

UNELAUL

Tõnis Kark

Päev kui lõpeb ära
Tuleb öine sära
Une sära
Ära pühi ära
Mõtle ainult heale
Mõtle ema peale
Mõtle ainult heale
Mõtle isa peale
Silmad ava heale hommikul

Illustratsioon **Gerda Märtens**

HINGEDEAEG

Tekst **Reeli Reinaus**
Illustratsioon **Liisi Grünberg**

Richard hõõrus peopesi teineteise vastu, kuid sellest ei olnud palju kasu. Ikka torkis näpuotstes külm, mis läbi õhukeste kinnaste sõrmedeni jõudis. Loomulikult ei olnud ta kodust lahkudes köögiakna taga olevat kraadiklaasi vaadanud. Ja kui aus olla, siis ei olnud ta ka arvanud, et siin nii kaua läheb.

„Mida te ootate?" pomises poiss ja puhus külmetavatele kätele sooja hingeõhku.

Hingeõhku ... Kas see õhk, mis suu kaudu välja tuli, oli ta hinge õhk?

Richard muigas.

Muidugi oli see täielik jama. Just seda ta oligi siia tõestama tulnud. Või siis tegelikult oli ta vist ikka natuke lootnud ka. Nii nagu osa inimesi loodab, et kohtub tulnuka või lumeinimesega. Kellegi sellisega, mis paneks neid maailma vaatama pisut teise pilguga. Paneks neid uskuma, et lisaks kõigele igapäevasele ja tavapärasele sisaldab meie maailm veel midagi. Mingit saladust, mida ei avaldata igaühele.

Richardi vanaema oli juba üsna varakult kõigil nende maja akendel küünlad süüdanud. Isegi korralikult pimedaks ei olnud jõudnud veel minna. Ja nii nagu igal aastal, oli ta ka seekord rääkinud sellest, kuidas novembri alguses on hingedeaeg ja kuidas sel ajal tulevad surnute hinged koju käima ning kuidas neile vanal ajal lausa toidulaud kaeti.

Richardi vanaema õnneks hingedele lauda ei katnud. Vähemalt ei olnud poiss seda märganud. Samas ei saanud ta kindel olla, et vanaema oma toa aknale võileiba või küpsist ei poetanud. Igal juhul tundus ta seda hingedeasja üsna kõvasti uskuvat. Just seetõttu oligi neil õhtupoolikul väike vaidlus tekkinud, mille tulemusena oli Richard vanaemale ütelnud, et hea küll siis, tema läheb nüüd otseteed surnuaiale ja vaatab, kus need hinged on.

Ja siin ta siis külmetaski. Just nagu ta oligi arvanud, ei olnud siin muidugi kedagi. Mitte hingelistki, nagu vist ka öeldi siis, kui kedagi ei olnud. Ainult terve hulk küünlaid põles kalmudel, nii et surnuaed oli nagu üks suur tulede meri. Aga mingit liikumist

või varje või muud kahtlast ta ei täheldanud.

Võib-olla on nad kõik juba koju läinud, mõtles poiss ja vaatas kella. Kui ta nüüd ise ka kohe koju ei lähe, ei jõua ta homseks prantsuse keele sõnu õppida.

Kuid just siis, kui ta hakkas surnuaia värava poole astuma, nägi ta kedagi.

Üht tüdrukut.

Üht üsna eksinud moega tüdrukut, kes justkui otsivalt haudade vahel ringi vaatas. Tüdruk oli veel õhemalt riides kui Richard. Ta kandis vaid õhukest jakki ning oli ilma mütsita, seega märkas poiss esimese asjana tüdruku ilusaid pikki heledaid juukseid.

Tüdruk pani poissi tähele alles siis, kui neid lahutas vaid paar meetrit.

Ta seisatas poissi nähes, kuid ei lausunud sõnagi. Suured sinised silmad kahvatus näos ainult pilkusid korraks ja kahvatud huuled vajusid veidi lahti.

Richard tundis, kuidas imelik külmus ta sisikonnast läbi käis. Mis siis, kui vanaemal oli ikkagi õigus? Mis siis, kui see ongi siin praegu üks eksinud hing, kes on esimest korda koju minemas ega tea täpselt, kuidas seda tegema peaks? Või ei mäleta enam, kus ta elas? Kas surm võis mõne asja mälust kustutada?

„Hei," lausus Richard, et midagi öelda. „Kas sa ei tea kuhu minna?"

„Misasja?" pahvatas tüdruk.

Richard ei olnud päris kindel, kuidas üks vaim või õigemini vist hing rääkida võiks, kuid tüdruku hääl kõlas küll üsna elava inimese moodi.

„Ma mõtlesin, et ..." pomises Richard.

„Mida sa mõtlesid?" nõudis tüdruk ja tema silmis välkus pahameele tuli.

„Et sa oled eksinud. Ja tahad koju minna."

„Mis mõttes eksinud?"

„Et nagu ... Tead küll," puterdas poiss. „Hingedeaeg ja nii ..."

Tüdruk hakkas poisi üllatuseks naerma. Seejärel muutus ta aga kohe tõsiseks.

„Ma otsin oma koera," sõnas ta ja astus poisist mööda. „Aga sina oled lihtsalt loll!"

„Miks sa siis kohe ei ütelnud?" õiendas Richard ja kiirustas tüdrukule järele. „Milline su koer välja näeb?"

„Must labrador. Ta nimi on Alice."

„Ja mis on sinu nimi?"

„Juliana Marie von Grote. Ja ma olen juba kaksada aastat surnud."

Richard seisatas. Uuesti tundis ta sisikonda kokku tõmbuvat, kuid järgmisel hetkel hakkas tüdruk uuesti naerma.

„Jäidki uskuma või?"

„Kujutad sa ette!"

„Tegelikult on mu nimi Anna. Aga tule nüüd! Kui sa juba siin oled, siis äkki aitad mul Alice'i üles otsida. Ta peab kuskil olema."

„Miks sa teda ei hüüa?" imestas Richard.

„Surnuaias ei sobi ju karjuda," sõnas Anna. „Eriti veel hingedeajal."

„Sa siis usud seda ka?"

„Mida?"

„Et praegu on hinged liikvel?"

Tüdruk kehitas õlgu. Seejärel jäi ta poissi terasemalt silmitsema.

„Kas sa sellepärast oledki siin? Lootsid neid näha, eks?"

Richard kehitas õlgu.

„Proovida ju võis," vastas ta veidi häbelikult. „Kuule, kas vilistada ka ei tohi?"

„Ma ei tea. Aga ma aiman, kus ta on. Ta on enne ka siinkandis ära jooksnud."

Tüdruk läks mööda pimedat surnuaeda ees ja Richard kõndis tema kannul. Ta lootis, et nad leiavad Alice'i üles. Äkki ei olnud hinged, keda ta siia luurama tuli, tal enam üldse meeleski.

Selle hetkeni, kui Anna tema ees seisatas, nii et Richard talle otsa koperdas.

„Seal!" sosistas Anna ja näitas käega veidi eemale, kus surnuaia müüri ääres tänavalampide valguses istus üks vana naine ja tema jalge ees lamas suur must koer, keda naine silitas.

Ainult, et see naine, ta ei olnud ...

„Kas sina nägid ka seda?" küsis Richard tüdrukult, kui nad olid juba surnuaiast väljas ja jalutasid koos Alice'iga tüdruku kodu poole, mis selgus, et oli päris Richardi kodu lähedal.

Anna noogutas.

„Sa ütlesid, et ta on enne ka ...?"

„Ma arvan, et see oli Alice'i eelmine omanik."

„Misasja? Päriselt?"

„Alice on varjupaigast võetud. Ta eelmine omanik suri ja siis ..."

„Sellepärast ta sul seal kogu aeg ära kaobki! Koerad pidavat teinekord oma surnud peremehi aastaid leinama," lausus Richard.

See on siis ikkagi tõsi, mõtles poiss.

Kuninganna Padmé Amidala kostüümid, kõige vasakpoolsem on Marise kollektsiooni esimene nukk ja kõige parempoolsem valge kleit on Marise enda tehtud.

„TÄHTEDE SÕJA" NUKUKOLLEKTSIOON

Maris koos oma kollektsiooni kõige uuema Padméga.

Tartu Mänguasjamuuseumis on peaaegu novembri lõpuni üleval kultussarja „Tähtede sõda" nukud. Kollektsiooni omanik Maris Kurm rääkis meile oma kogust lähemalt.

Kuidas kogu alguse sai?

Kõik hakkas pihta nii kuskil 2000ndate alguses Padmé Amidala nukust, kes on „Tähtede sõja" üks naistegelasi, Naboo kuninganna. Natuke varem oli välja tulnud Tähesõdade film „Nähtamatu oht". Mulle meeldisid sealt mõned näitlejad, näiteks Liam Neeson Qui-Gon Jinn´na, kes on selline energiline ja lahe tegelane. Ja muidugi tundus äge Padméde riietus ja meik. Sattusingi internetis Padmé nukkude peale, vaatasin, et lahe ja tellisin Ultimate Hair Padme.

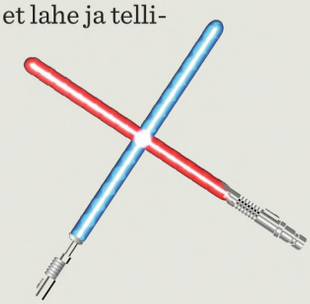

Yoda on Jedi rüütel, kes kunagi võitles Palpatine´ i ehk Darth Sidiousega, samuti aitas ta treenida Luke Skywalkerit.

„TÄHTEDE SÕDA" EHK STAR WARS

- USA režissöör-stsenaristi George Lucase loodud ulmemaailm ja eepiline filmisari.
- 1977. aastal ilmunud esimesele linateosele on järgnenud kümme kosmoseooperiks tituleeritud filmi ja arvukalt animasarju.
- „Tähtede sõda" on muutunud popkultuuri lahutamatuks osaks ning jõudnud laua- ja videomängude, koomiksite, teemaparkide, nukufiguuride ja isegi legode kaudu miljonite fännideni üle maailma.
- Esimesed „Tähtede sõja" tegelaste kujukesed andis välja Ameerika ettevõte Kenner juba 1977. aastal. Aastatel 1978–1985 oli Kenneri sortimendis üle saja figuuri ja neid müüdi kokku rohkem kui 300 miljonit.
- 1991. aastal ostis Kenneri ära tuntud mänguasjatootja Hasbro ja sellest ajast on „Tähtede sõja" nukkude valmistamine koondunud peamiselt selle firma kätte.

Mis edasi juhtus?

Kuna need nukud on kõik nii omapärased ja huvitavad, siis tekkis tunne, et võiks rohkem olla. Järgmisena tuligi esimese osa Obi-Wan, loogiline jätk oli Qui-Gon-jinn, üks kuulsamaid Jedi rüütleid. Jätkasin tasapisi edasi tellimist, nii et nüüd on mul kogus 27. nukk. Alles! Võrreldes selle arvuga, mis Ameerikas mõnel kollektsionääril on, on see väike kogu, aga Eestis on see üsna korralik.

Milline on „Tähtede sõja" filmidest sinu lemmik?

Raske öelda. Võib-olla klassikaline „Impeeriumi vastulöök" ja „Uus lootus". Viimased Disney omad enam nii väga ei meeldi, seal on palju efekte ja vähe lugu. Kuigi telesari „Mandalorian" pole ka paha. „Tähtede sõja" arvutimängudes on tegelaseks Kyle

Han Solo ja Leia Organa, kes on Anakini ja Padmé Amidala tütar.

Darth Vader ja Darth Maul. Darth Mauli lõi Obi-Wan Kenobi pooleks, kuid sarja Clone Wars järgi jäi Maul siiski ellu.

Katarn, kes aitas Surmatähe plaanid tuua, aga filmides ei ole teda. (Surmatäht ehk Death Star on planeedihävitaja „Tähtede sõja" filmide algses triloogias.) Kyle Katarni lugu võiks ka filmis olla!

Kuidas oma kogu hoiad?

Nukud on ilusasti suure kummuti peal. Padméd on eraldi, neid on mul juba nii palju. Endal on ka täitsa ilus vaadata. Naabrilapsed käivad aeg-ajalt uudistamas ja täiskasvanud tuttavatele meeldivad ka. Ütlevad, et jube äge kogu.

Kuidas nende eest hoolitsed?

Printsess Leia kleidiga on häda, see on täitsa lumivalge. See „Uue lootuse" lõpust pärit valge kostüüm on ilus, kuid materjal saab päris ruttu tolmuseks. Nii et seda pean pesema. Muidu aga muudkui käin ja võtan lapikesega tolmu. Tuleb ikka vastutada ja hoolt kanda.

Aurra Sing on bounty hunter ehk pearahakütt, kes jahtis Jedisid.

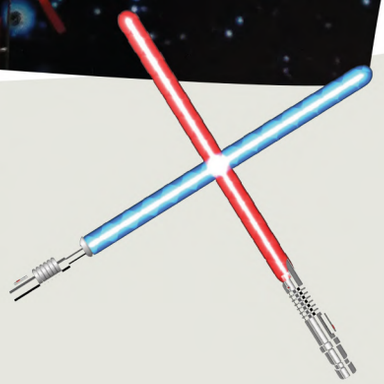

Kuidas nukke hangid?

Internetipoodidest. „Tähtede sõja" nukke on üldiselt vabalt saada. Küll aga on mul ka üks teine nukukogu Bleeding Edge Goths, mida millegipärast enam juurde ei toodeta. Need umbes Bratzi-suurused nukud on juba päris haruldased ja müüakse oi-oi mis hinnaga. Neist, mille sain kunagi 16–40 euroga, on mõned müügis juba 400 euroga. Aga ma olen ise ikka keskendunud „Tähtede sõja" kogule.

Kas muudad ja täiendad ka nukke?

Mul on kogus kaks nukku, kelle ma täiesti ümber tuunisin. Üks on valges peo- või paraadkostüümis Padmé, temast ei olnudki ühtegi nukku. Ostsin siis riieteta Padmé, tegin ise käsitsi kostüümi ja soengu. Teine minu kogus ümber tehtud nukk on üks kolmanda episoodi rasedatest Padmédest, keda nukutootjad pole siiamaani teinud. Ma kardan, et ei tehtagi.

Millised on kõige lemmikumad nukud?

Mulle endale meeldib kõige rohkem Darth Vader. Ta on üks sarja peategelasi, kes alguses kandis nime Anakin Skywalker, kuid liitudes Jõu tumeda poolega, sai uue nime Darth Vader. Hasbro firmal oli üks selline nukk, millest sai teha kaks, kui pea ära vahetada.

Darth Maul – Zabrakist Sith Lord, keda on näha filmis Star Wars: the Phantom Menace's.

NÄITUS TARTU MÄNGUASJA-MUUSEUMIS

- „Tähtede sõja" nukud Maris Kurmi kollektsioonist
- Näitus on üleval Tartu Mänguasjamuuseumis kuni 29.11.2020.
- Uuri lähemalt mm.ee

Marise valmistatud kleidiga nukk.

Anakini sai vahetada Darth Vaderiks. Ma hoian teda muidugi Darth Vaderina.

Kas sul on ka mõni lemmikmõte „Tähtede sõjast"?

Minu „Tähtede sõja" lemmiklause on see, mida Qui-Gon Jinn ütles: „Feel, don't think. Trust your instincts." (ingl „Tunne, ära mõtle. Usalda oma vaistu.") See sobib paljude asjade kohta.

Millised plaanid sul koguga veel on?

Koguda on veel palju, hulk nukke on puudu. Tellin nukke ükshaaval, tasapisi. Ja kui siis pakk tuleb, on ikka eriline tunne, teed aeglaselt paki lahti, iga hetk on nauding. Siis paigutan-vaatan, kuhu nukk sobib ja teen pilti.

Küsis **Kätlin Vainola**
Fotod **Tartu Mänguasjamuuseum**, **Kätlin Vainola**

MARSIL
ELU OTSIMAS

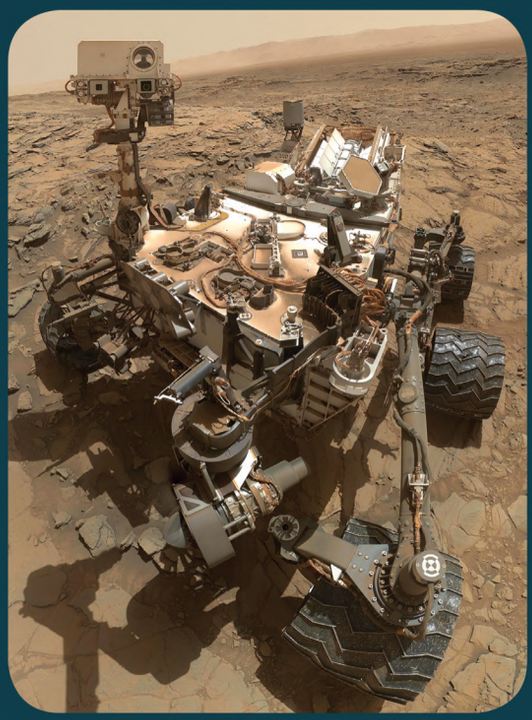

Curiosity pilt iseendast Marsi pinnal aastal 2015.

Marsi uurimine

Marsi uurimiseks on tehtud 56 missiooni, millest 26 on olnud edukad. Nende hulgas on nii satelliite, mis tiirlevad ümber Marsi, paigal olevaid maapealseid uurimismasinaid kui ka uurimissõidukeid ehk kulgureid. Hetkel on Marsil kaheksa aktiivset uurimismasinat, millest kuus on satelliidid, üks paigal seisev uurimisjaam InSight ja üks ringi sõitev kulgur Curiosity. Marsile on teel veel kuus missiooni, millest üks on Araabia Emiraatide esimene Marsi missioon ning kolm Hiina missiooni ühe kulguriga. NASA on teele pannud samuti ühe kulguri ning ühe pisikese helikopteri, mis teeb loodetavasti esimese lennu Marsi pinnalt.

Spirit ja Opportunity

Marsi uurimise tõelised üllatajad olid kaks kulgurit Spirit ja Opportunity, mis töötasid oodatust aastaid kauem, sõitsid maha mitukümmend kilomeetrit ja tegid palju pilte. Algselt arvati, et nad peavad vastu umbes 90 päeva, aga 2004. aastal maandunud kulguritest pidas Spirit vastu kuus ja Opportunity neliteist aastat. Nende ootamatu edu tugines suuresti sellel, et mõne Marsil toimunud tormi ajal keerutas tuul nende päikesepaneelidelt tolmu minema ja kulgurid said uue hoo sisse. Spirit tegi ka pilte keeristormist, mis oli ilmselt tolmu pühkimise põhjustaja.

Marsi koletis

Marsile jõudmine ja seal uurimise korraldamine on väga keeruline. Lausa nii keeruline, et ka paljud teadlaste hoolikalt planeeritud missioonid Marsile kukuvad läbi. Kogu Marsi uurimise ajaloos on edukad olnud keskmiselt kuus missiooni kümnest, mis on juba iseenesest vähe, aga aastatel 1988–1999 olid kümnest planeeritud missioonist täielikult edukad ainult kaks. Teadlaste seas hakkas seepärast ringlema nali, et Marss on neetud või elab kuskil Marsi koletis, kes sööb ainult Marssi uurivaid kosmoseaparaate.

Spiriti künka otsast tehtud pilt aastal 2008.

Hull Teadlane
Tartu Ülikooli muuseum
hullteadlane.ut.ee

Marsile magnetväli!

Üks suuremahulisi probleeme seejuures on Marsile magnetvälja tekitamine, et päikesetuuled ei puhuks Marsilt õhku minema. Maa magnetväli, tänu millele töötavad kompassid ja mis juhib meist eemale kahjulikud päikesetuuled, on tekitatud Maa sisemuses oleva sulanud raua tohutu suurest voolust. Marsi sisemus on aga maha jahtunud ja tahkeks muutunud, mistõttu ei voola seal midagi ega teki ka magnetvälja. Magnetvälja tekitamine tervele planeedile on aga enneolematult suur ettevõtmine. Jaapani teadlased on küll välja pakkunud viisi, kuidas see võiks toimida (ümber terve planeedi vedada tohutusuure elektrivooluga juhtmed), aga selle valmis ehitamine on hetkel sama vähe reaalne, kui terve Eesti suuruse lõbustuspargi ehitamine – jah, me saame aru, kuidas see võiks toimida, aga päriselt seda keegi tegema ei hakkaks, sest oleks raske põhjendada, miks ehitamiseks kuluvat raha mujal ei kasutata.

Terraformimine

Kas poleks vinge, kui meil oleks veel üks planeet, kus oleks võimalik ilma kaitseülikonnata ringi käia, kus oleks vesi, õhk ja loodus? See on küll kauge tuleviku teema, aga on teadlasi, kes sellest juba mõtlevad. Planeedi elamiskõlblikuks muutmist kutsutakse terraformimiseks ning Marss on ilmselt esimene valik, kui seda kunagi päriselt tegema hakatakse. Elu loomiseks oleks kõige olulisem tekitada Marsile atmosfäär ning sinna piisavalt kasvuhoonegaase (need on gaasid, mis hoiavad soojust kinni), et Marss üles soojeneks.

Aerogeeli kuplid

Lihtsama ja odavama variandina on mõeldud sellele, et luua suuremaid kasvuhooneid, mille all tõuseks temperatuur (soojus) ja õhutihedus piisavalt, et jää sulaks ja taimed saaksid kasvada. Selleks on välja pakutud kasutada üht väga põnevat materjali – aerogeeli, mis on läbipaistev (valgus läheb sellest läbi), aga väga halb soojusjuht, mis on hea, kui tahame soojust kupli all kinni hoida. Kuigi ka sellel plaanil on oma raskus, on see siiski võimalik palju lähemal tulevikus kui Marsi terraformimine.

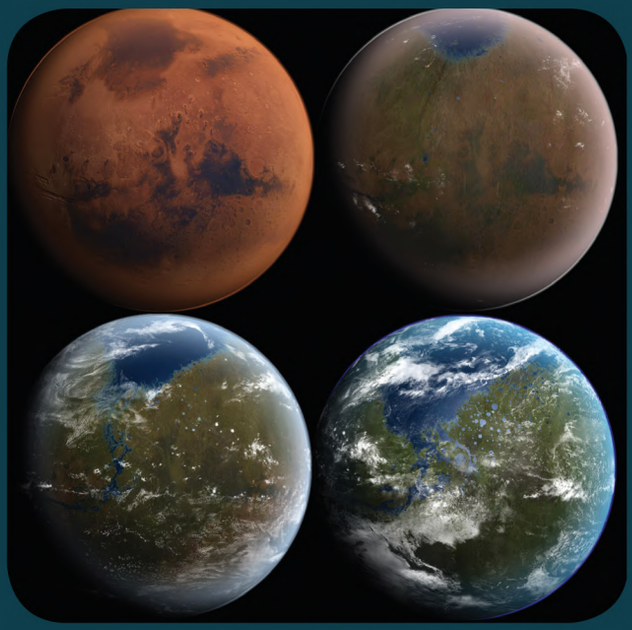

Marsi terraformimine.

Curiosity 2015. aastal tehtud pilt Marsi mäest nimega Mount Sharp.

Fotod Wikimedia Commons, NASA

SAAME TUTTAVAKS – KUPERJANOVI JALAVÄEPATALJON!

Meie kodu on Eesti Vabariik ning me otsustame ise oma elukorralduse ja tuleviku üle. Ent see vabadus ei ole sugugi iseenesestmõistetav – on olnud aegu, mil meie omariiklust on tulnud kaitsta relv käes. Ka täna, just praegu, on Eesti sõdurid täitmas oma liitlaskohustusi välismaal. Järgnevates artiklites tutvustamegi mõnd meie vanemat ja väärikamat väeosa.

Tekst **Markus Saksatamm**

Vabadussõja puhkedes moodustas **Julius Kuperjanov** Puurmanni mõisas oma partisanide pataljoni. Alguses oli tegu vaid 37 võitlejast koosneva salgaga, kellest osa moodustasid oma kodumaad kaitsta soovivad koolipoisid. Vapralt võideldes suurenes sõdurite arv aga peagi 600-ni ning pataljonist sai Vabadussõja üks vihasemaid löögirusikaid. Väikeste salkadena tungiti kaugele vastase tagalasse: õhati sildu, vangistati enamlaste ohvitsere ja korraldati ootamatuid rünnakuid, maskeerides end lumisel maastikul valgete mantlitega, mistõttu heitunud vaenlased nimetasid neid „Valgeteks kuraditeks". Koostöös soomusrongidega vallutati tagasi Tartu linn, siis liiguti ägedaid lahinguid pidades Valga poole. Sageli võideldi suures ülekaalus oleva vaenlasega (näiteks Kikka lahing).

Foto Wikipedia

Julius Kuperjanov 1917. aastal. Esialgu veel tsaariarmee mundris. I maailmasõjas autasustati teda seitsmel korral.

31. jaanuaril 1919 sai Julius Kuperjanov aga Paju lahingus haavata ning suri mõni päev hiljem Tartus. Silmapaistev kangelane, kes oli jõudnud välja teenida tervelt kolm Vabadusristi, maeti Raadi kalmistule.

Seejärel nimetati väeosa ümber Kuperjanovi partisanide pataljoniks ning see jätkas oma kuulsusrikast lahinguteed. Landeswehri sõja kriitilisemal hetkel löödi Võnnu lähedal tagasi pealetungivad sakslased. Võeti osa ka Krasnaja Gorka operatsioonist, mis tõi vastasleerile suuri kaotusi.

Pärast Vabadussõda paiknes pataljon esialgu Valgas ning täitis piirivalve ja garnisoniteenistuse ülesandeid. Hiljem paigutati see ümber Tartusse, kus tegeleti peamiselt ajateenijate ja reservväelaste väljaõppega.

Tänapäeval kannab Võrus asuv väeosa nime Kuperjanovi jalaväepataljon ja selle põhiülesandeks on ajateenijate väljaõpetamine. Tegu on Kaitseväe suurima pataljoniga, kuhu kuulub umbes 100 tegevväelast ja üle 900 ajateenija. Pataljon on 2. jalaväebrigaadi koosseisus ning seda juhib major Indrek Sarap.

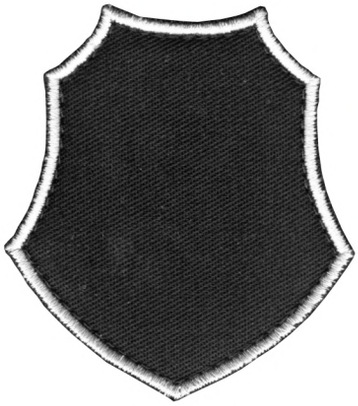

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI embleemi esimest astet kannavad ajateenijad enne sõdurikatsete tegemist. Must tähistab Eestimaa pinda ja hõbedane rant truudust.

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI teise astme embleemil tähistab pealuu ristatud kontide kohal valmisolekut anda elu isamaa eest. Must tähistab siingi Eestimaa pinda ja hõbedane rant truudust. Embleemi autoriks oli isiklikult Julius Kuperjanov. Esimesed embleemid aga valmistas tema abikaasa Alice Kuperjanov, üks Naiskodukaitse looja.

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI kõrbeembleemi kandmisõigus on tegevväelastel ning ka pataljoni endistel ajateenijatel, kes osalevad välismissioonil.

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI rinnamärk on taastatud omaaegse märgi järgi, mis kinnitati 1934. aastal ning valmistati Oskar Kikerpilli töökojas.

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI sportlase märgil on kujutatud kolme inimfiguuri: laskjat, jooksjat ning takistuste ületajat ümbritsetuna tammepärjast. Märgi autoriks on Henn Antson ning seda antakse nii tegevväelastele kui ka ajateenijatele.

KUPERJANOVI JALAVÄE-PATALJONI laskevõistluse võitja märk on aga võetud kasutusele pärast taasiseseisvumist. Tegevväelased võtavad omavahel mõõtu tulistades teenistusrelvadest – nii püstolitest kui ka automaatidest. Märgi kujundas Meelis Säre. Alatest 1997. aastast on väljastatud 44 märki.

KUPERJANOVI JALAVÄEPATALJONI ergutusmünt ei ole ametlik autasu, mis kantakse teenistuslehele. Antakse seda, nagu nimigi ütleb, ergutuseks silmapaistnud ajateenijatele ning koostööpartneritele.

Foto **Jaanus Laagriküll**

Autor **Ilmar Tomusk**
Dramaturg **Liis Sein**
Lavastaja ja produtsent **Marek Demjanov**
Lavakujundus ja kostüümid **Jaanus Laagriküll**
Muusika ja laulutekstid **Katri Rebane**
Liikumisjuht **Marge Ehrenbusch**
Video, visuaalsed efektid ja valgus **Rene Topolev**
Graafiline disain **Triin Heimann**
Laval **virtuaalne Sepo Seeman, Grete Konksi, Kristjan Poom** ja **Stefan Hein**
Kus? **Piip ja Tuut teater**

PÕNEVUST JA NALJA

Sel sügisel esietendus Piip ja Tuut teatris lavastus **„Mauno saladuslik kadumine"**, mis on valminud Ilmar Tomuski loo põhjal.

Ma nägin laval kriminaalset lugu, kus lahendati Mauno saladuslikku kadumist. Mul oli seda põnev jälgida, sest selles etenduses oli kõik, mis ühes etenduses olema peab: hea lugu, head näitlejad ja huvitav lavakujundus.

Mulle meeldis, et see oli kriminaalne lugu, sest mind huvitavad detektiivilood. See lugu oli natuke reaalne ja natuke väljamõeldis.

Kõige rohkem meeldisid mulle näitlejad, sest nad suhtlesid publikuga ja mängisid erinevaid rolle. Näitlejad kasutasid oma mängus paberist asju, nagu lips, prillid, paberlennukid, telefonid, vuntsid jne. Naljakas oli vaadata, kuidas inimesed kasutavad tavaelus paberist asju, justkui oleksid need päris asjad.

Ma käisin vaatamas etendust kolm korda ja publik võttis etenduse iga kord hästi vastu. Ma soovitaksin seda etendust kõigile lastele ja täiskasvanutele, sest see on üks põnevamaid etendusi, mida ma viimasel ajal näinud olen.

Saara Sein, 3. klass

Foto **Siim Vahur**

Autor **Toon Tellegen**
Tõlkija **Vahur Aabrams**
Dramatiseerija **Andri Luup**
Lavastajad **Christin Taul** ja **Tiina Mölder**
Kunstnik **Keili Retter**
Helilooja **Ülo Krigul**
Valguskunstnik **Oliver Kulpsoo**
Laval **Laura Kukk, Steffi Pähn, Jevgeni Moissejenko, Taavi Tõnisson**
Kus? **Eesti Noorsooteater**

KUJUTLUSVÕIME VABAKS!

Septembri lõpus Eesti Noorsooteatris esietendunud **„Irikkiri"** on lugu neljast sõbrast ning nende seiklustest ja suhetest. Etendus põhineb hollandi kirjaniku Toon Tellegeni jutukogumikul „Kõik on olemas", mis on tõlgitud ka eesti keelde.

Etenduse lahutamatu osa on akrobaatika ja trikid, näiteks kukerpallitati trepist alla ja roniti köie otsa ning keereldi seal pea alaspidi, turniti üksteise seljas ja moodustati kujundeid omaenda kehaga.

Kostüümid on väga ägedad ja stiilsed. Lavakujunduses on kasutatud palju paberit ja pappi, nagu ka etenduse lavastajate eelmises lavastuses, mis valmis Christin Tauli ja Tiina Mölderi koostöös ja kandis nime „(p)ÖÖ", kus lavakujundus koosnes pappkastidest.

Minu lemmikosa etenduses oli kirjade saatmine, mis oli lahendatud väga loominguliselt. Nimelt oli üles pandud liikuv nöör, selle külge kinnitati kirjad ja siis kirja saaja tõmbas nööri enda juurde.

Publik koosnes enamjaolt koolieelikutest, kes naersid palju ja mulle jäi mulje, et neile väga meeldis. Lavastus pole liiga tihe ning on armas ja lõbus ja annab vaatajale vabaduse otsida lahendusi ning ise mõelda mida mingi tegu võiks tähendada. Mina soovitan minna seda etendust vaatama lastel vanuses 5–11 ja lasta oma kujutlusvõimel lennata.

Mia Tõnisson, 8. klass

Foto **Karl Sakrits**

Autor **Heljo Mänd**
Lavastaja ja dramaturg **Karl Sakrits** (Eesti Noorsooteater)
Kunstnik **Ele Krusell**
Helikujundaja **Villem Rootalu**
Laval **Mihkel Tikerpalu** (Eesti Noorsooteater)
Kus? **Etendused üle Eesti**

VÄIKEVENDADEGA TEATRIS

„Oli kord üks kuum suvepäev ja ma olin maal vanaema juures. Kui kõik mängud olid mängitud, kinkis vanaema mulle maailma parima kingituse. Plastiliini." Just nõnda algab etendus **„Topo-Ropo"**, mida väikevendadega koolivaheajal vaatama läksin.

Lavale tulevad näitleja Mihkel Tikerpalu ja nukk Topo-Ropo. Nad lähevad seiklema ja imekivi otsima, mis peaks muutma kauged paigad lähedaseks. Peakirja nähes arvasime kõik, et peategelane on robot. Välimuselt meenutas Topo-Ropo Minioni, kuid tema seiklused tuletasid natuke meelde Sipsiku tegemisi. Topo-Ropo reisis kosmosesse ja merepõhja ning tutvus mereelukate ja kosmose avarustega.

Mu vendadele meeldis kõige rohkem see, kui plastiliinist tegelasi vooliti, nad olid vaimustuses heliefektidest, mis kusagilt kaugelt kostsid; neile meeldis kui Topo-Ropo ohtlike elukate eest põgenes ja Mihkel laval ringi kihutas.

Lavakujundus oli tehtud kastidest ja neid tõsteti uue stseeni jaoks lihtsalt ümber. Kord saab neist rakett, kord kuldlaev, kord merepõhi, kord muutub näitleja ise hiiglaslikuks Topo-Ropoks nagu „Gulliveri reisides". Etendust soovitaksin eelkõige väiksematele lastele. Muidugi võivad ka pered seda vaatama minna.

Ell Juhani, 4. klass

Fotod **Liis Sein**

Foto **Gabriela Liivamägi**

Autor **Priit Pärn**
Dramatiseerijad **Donald Tomberg, Leino Rei, Kaspar Jancis**
Lavastaja **Leino Rei**
Kunstnik ja helilooja **Kaspar Jancis**
Videokunstnik **Sander Tuvikene**
Liikumisjuht **Viktor Lukawski**
Helikujundaja **Mait Visnapuu**
Valguskunstnik **Rene Liivamägi**
Laval **Lee Trei, Doris Tislar, Mait Joorits** ja **Risto Vaidla**
Kus? **Eesti Noorsooteater**

ANTS ISEMÕTLEJA

Lavastus **„Tagurpidi"** on valminud Priit Pärna samanimelise raamatu põhjal. Peategelane Ants otsustab kõike teha tagurpidi, et mitte olla kellegi moodi. Murelikud vanemad otsustavad saata poisi Tagurpidi-Antslasse, kus teda ootab Onu. Seal saab Ants ennast välja elada ja jõuab lõpuks järeldusele, et kõike tagurpidi teha ei ole alati sugugi tore. Lõpuks otsustab ta, et temast saab Ants Isemõtleja. Enne mõtle ja siis tegutse – on selle lavastuse moto. Veel tekkis mul etendust vaadates selline mõte, et kui see toimuks päriselus, läheksid kõik täitsa hulluks. Kõik oli ju tagurpidi. Öeldi üht, aga mõeldi vastupidi.

Väga eredalt jäi meelde see, kuidas Ants alguses lavale tuli. Ta oli selga tõmmanud kasuka ja pähe läki-läki. Tal olid kindad jalas ja saapad käes. Kasukas oli seljas tagurpidi ja müts kuklas. Mütsile olid kinnitatud prillid. Esialgu jäi vaadates mulje, et lavale tuleb kummaline tegelane, kes liigub iseäralikul moel. Siis sain aru, et näitleja kõndis selg ees. Kuidas näitleja Doris Tislar oskas ilma nägemata nii täpselt liikuda?

Mul on hea meel, et käisin etendust vaatamas, sest ma ei ole midagi sellist varem näinud. Lavastust soovitan umbes 10-aastastele, sest muidu võivad mõtted liiga krussi minna ja pea hakkab valutama.

Mihkel Tõnisson, 6. klass

STEN ROOSI MUINASJUTUVÕISTLUS

ULAKAS HING

Elas kord Hing, kes oli kõikvõimas. Hing võis teha ükskõik mida ja millal soovis. Tema lemmiktegevus oli õpetajate kannul käimine. Hing käis igal õpetajal järel, hingas talle kuklasse, ehmatas, krabistas ja kukutas asju. Hing ei olnud pahatahtlik, ta tegi lihtsalt nalja – oma arust. Õpetajad aga nii ei arvanud.

Ühel päeval käis Hing muusikaõpetaja kannul, käis tal isegi kodus järel. Kui õpetaja vihikuid kontrollima hakkas, kukutas Hing köögis samal ajal taldrikuid, kruuse, lusikaid, nuge ja kahvleid. Nõud läksid kõva klirinaga katki ja tegid kohutavat lärmi, mis ehmatas muusikaõpetajat. Õpetaja läks kööki vaatama, mis toimub. Ta ei näinud aga kedagi ja äkki vajus tal süda saapasäärde. Muusikaõpetaja jooksis magamistuppa nii kiiresti, kui jalad võtsid, keeras ukse lukku ja hakkas nutma. Õpetaja kartis hirmsasti selliseid üleloomulikke asju. Hing oli nüüd elutoas ja itsitas vaikselt omaette, sest tal oli hea meel, et tema nali oli läbi läinud. Järgmisel päeval ei märganud Hing koolis muusikaõpetajat, ei osanud aga asjast midagi arvata. Ta otsis uut ohvrit, keda kiusata.

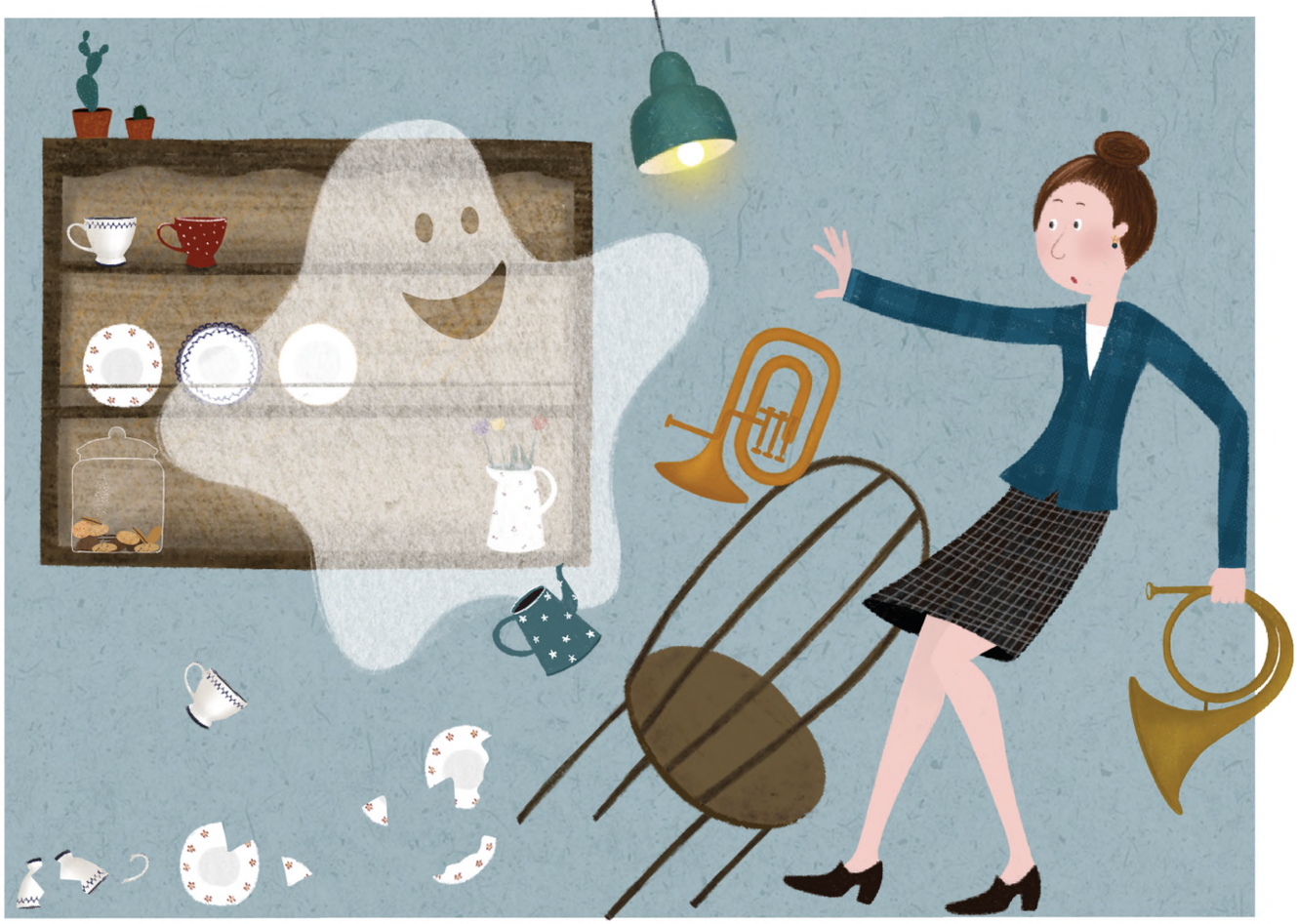

Uus ohver oli pahaaimamatu matemaatikaõpetaja. Hing käis tal jälle kogu päeva järel. Täna otsustas ta tundi segada. Hing pani tunni ajal klassi tagaosas raadio täisvõimsusel tööle. Klassitäis lapsi ja õpetaja võpatasid, mõni ehmatas nii kangesti, et kukkus tooli pealt maha. Oli hetk vaikust ja siis puhkes klass laginal naerma, õpetajagi naeris kaasa. Hing oli sellise reaktsiooni peale veidike segaduses ja kohkunud. Ta oli seda nalja nii pikalt planeerinud, õiget ohvrit otsinud – ja nüüd see ei toiminudki. Hing ei tahtnud selle peale enam mõelda ja läks klassist ära. Ta suundus õpetajate toa diivanile, et seal silm looja lasta. Hing nägi imelikke unenägusid. Ühes unenäos peksid noodid teda vastu pead ja teises andsid erinevad geomeetrilised kujundid talle korraliku keretäie. Pärast viimast seika oli must auk – midagi nagu toimus, aga Hing ei suutnud meenutada, mis nimelt.

Hing kuulis läbi une nõude kolinat, keegi oli vist tulnud kohvipausile. Ta avas silmad ja püüdis aimu saada, kes kolistab. Tundmatu kolistaja oli kodunduse õpetaja. Õpetaja keetis endale suure kruusitäie musta kohvi ja suundus seejärel oma klassi poole – Hing sihikindlalt kannul. Tund oli juba alanud. Kõik tüdrukud istusid hiirvaikselt ega julgenud sõnakestki paotada – teatavasti oli õpetaja väga karm, lausa ülinõudlik korra ja kommete osas. Tüdrukud tervitasid õpetajat ja hakkasid siis tööjuhendit lugema. Hingel oli plaan olemas: ta läheb võtab köögikapist jahu ja puistab selle mööda klassi laiali. Ta sammuski kööki, tegi kapiukse lahti ning võttis sealt viiekilose jahukoti. Siis juhtus aga õnnetus – Hing oli väga kohmakas ning kogu jahu kukkus talle peale ja igale poole mujale. Õpetaja kuulis mingit kahtlast põntsu ning tuli vaatama, mis juhtus. Ta nägi ainult suurt valget kogu. Õpetaja ehmatas, et nüüd tulid vargad, aga järele mõeldes sai ta aru, et kodunduse klassist pole midagi eriti varastada. Õpetaja astus kogule lähemale ja üritas aru saada, kelle või millega on tegemist. Ta võttis kogul kratist kinni ning viis direktori kabinetti. Hing ei julgenud iitsatadagi, istus direktori vastas toolil ja tundis oma õlgadel lasuvat kohutavat süütunnet. Direktor nõudis selgitust: kes ta on, kust ja millal ja miks ta üldse majja tuli. Hing oli vait kui sukk. Direktor kordas veel kord küsimust, kuid vastust ei saanud. Ta ohkas sügavalt ning otsustas kirjutada käskkirja, lubades Hingel lahkuda. Hing tõusis püsti ja kõndis

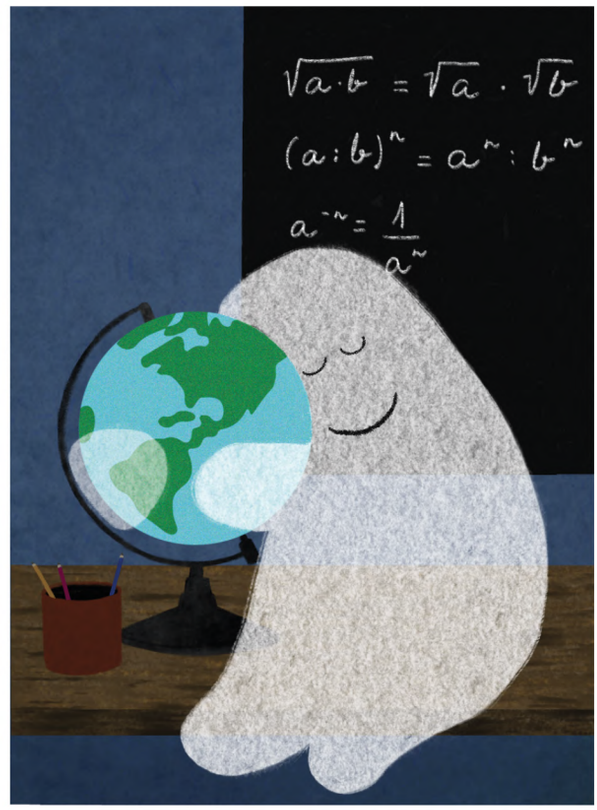

Illustratsioonid **Tuulike Kivestu**

kabinetist sõnagi lausumata välja, pikk jahurada järel. Ta suundus taas õpetajate toa diivanile oma uinakut tegema. Veidi aja pärast vähkres ta jälle painajate käes, mida unes nägi. Vaene Hing, teda peksti jälle. Seekord tundis ta oma peksjat, see oli tema kunagine sõber, väike roheline Vastutustunne, keda Hing polnud ammu näinud. Hing võpatas ja tõusis istukile. Ta mõistis nüüd väga selgesti kõike, mida oli sabas käimise ja hirmutamisega teinud, ning tal hakkas hirmus häbi. Hing tõusis püsti ja läks palus vabandust kõikide õpetajate käest, keda ta kunagi kiusanud oli. Ta lubas neile kõigile tüli tegemise asemel hoopis abiks olla, kui õpetajad seda ainult soovivad.

Veel tänapäevalgi aitab Hing õpetajatel töid parandada ning koristajatel klasse koristada. Hing on oma uue tegevusega väga rahul. Direktor võttis Hinge isegi kooli tööle ning nüüd saab ta oma töö eest palka, mille eest ostab lastele kommi ja õpetajatele lilli või šokolaadi. Elu on imeline!

Hingel on plaan aidata kooli oma elupäevade lõpuni.

Mirtel Kuuse
Võru Kesklinna Kool

Autor **Thomas Scheileke**

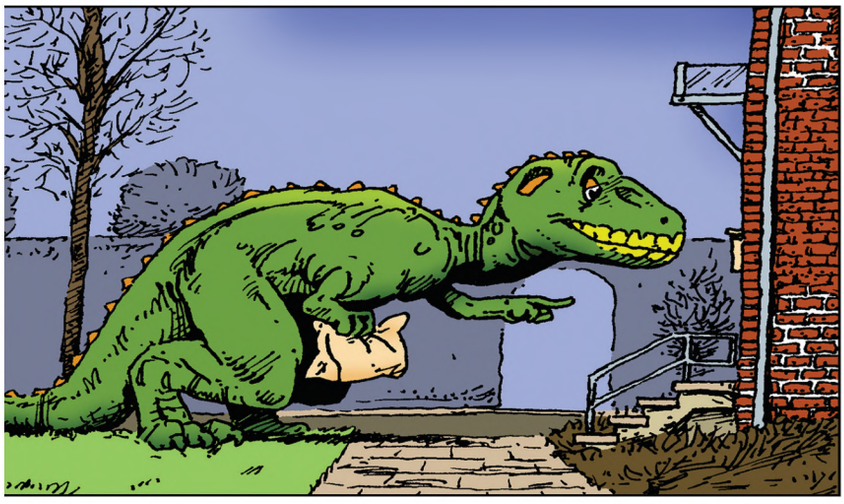

Jasper Saare

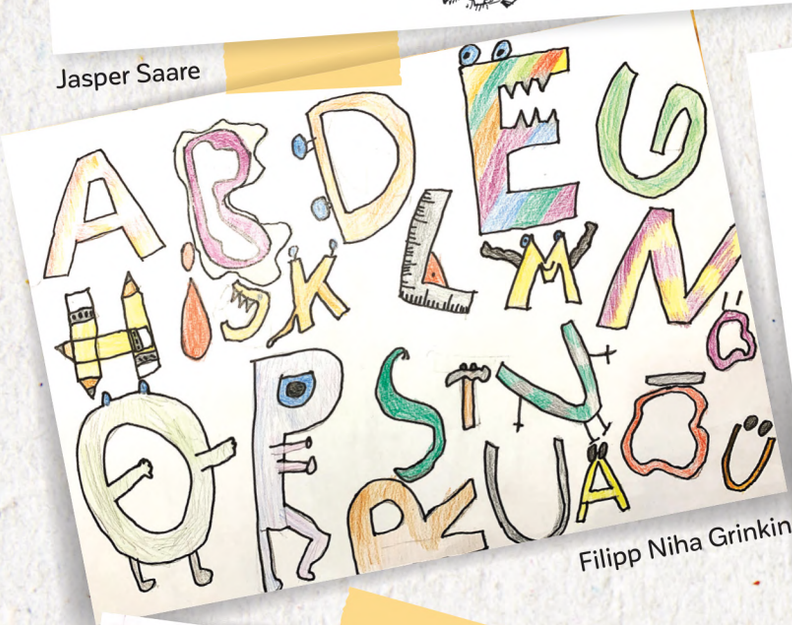

Filipp Niha Grinkin

Jost Heero

Siie Grete Klemmer

Marinel-Lisandra Koller

Septembris
kutsusime lapsi
looma tähestikke.
Võistlusele saabus
palju töid.
Siin on kümme neist.

NÕIAD ON TÕELISED

ANNE HATHAWAY

OCTAVIA SPENCER

STANLEY TUCCI

ROALD DAHL'I

NÕIAD

ROALD DAHLI RAAMATU PÕHJAL

STSENAARIUM ROBERT ZEMECKIS & KENYA BARRIS

JA GUILLERMO DEL TORO LAVASTANUD ROBERT ZEMECKIS

ROALD DAHL

Soundtrack Album on WATERTOWER MUSIC

KINODES

30. OKTOOBRIST

acme FILM

WARNER BROS. PICTURES

WARNER BROS.™ Warner Bros. Ent. ©2020 Warner Bros. Ent. All Rights Reserved.

TÄHESTIKUVÕISTLUS

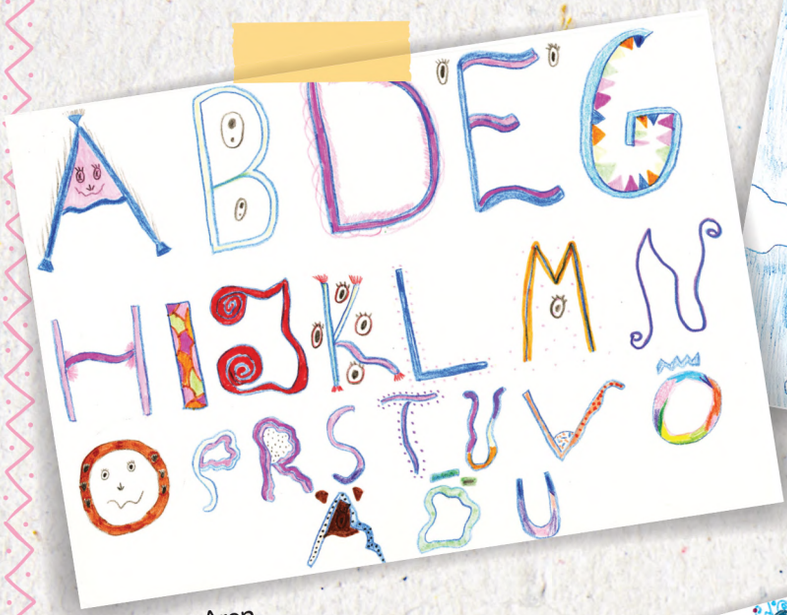

Annaliisa Aren

Lisandra Rits

Lisanna Õunpuu

Emili Matjušenko

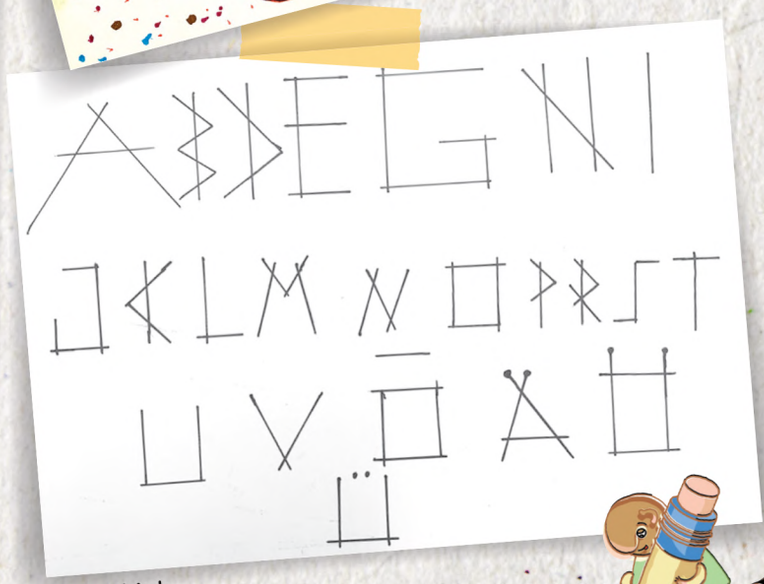

Oskar Link

KUIDAS PIDADA KOERA SÜNNIPÄEVA

Tekst ja foto **Marge Pärnits**

Porine november on kätte jõudnud. Inimesed unistavad juba lõhnavatest kuuskedest ja säraküünaldest ning pomisevad omaette: „See hall ilm kestab nüüd kevadeni. Tuleks ometi valged jõuludki ...” Aga jõuludeni on veel pikk maa minna.

Mustikas sellest inimeste pobisemisest ei hooli. Muidugi oleks tore valges lumes joosta ja püherdada, aga ega porilgi viga pole. Sageli on pori kõrval täitsa tore puhas asfalt, millel saab joosta. Seened pargimurus on muutunud koledateks kleepuvateks ja usse täis plärakateks, aga ega nad ennegi huvitavamad olnud. Pargimuru ise on vihmade ja jahedate öödega krimpsu läinud, aga teiste koerte lõhnad sellel murul pole sugugi krimpsus. Pigem teeb vihm lõhnad veel huvitavamaks ja Mustikas lisab meeleldi omalt poolt pisut lõhna juurde.

MUSTIKAS SAAB SELLE PÄEVA AUKS EKSTRA PORTSU KODUJUUSTU, MIDA TA VÄGA ARMASTAB, JA ÕHTUL MAGAMA MINNES LOETAKSE TALLE UNEJUTUKS ETTE TEMAST KIRJUTATUD RAAMATUT.

Mõnikord on pargis koguni mõni tuttav koer, kellega saab nina kokku panna ja saba liputada. Vahel on pargis aga mõni selline võõras koer, kellega kaugelt teineteist vaadata ja pisut uriseda. Nii nagu kõik inimesed ei ole üksteisega sõbrad, ei klapi ka kõik koerad omavahel. Siis peavad peremehed ja perenaised lihtsalt hoolsad olema ja natuke suurema ringiga oma teed minema, et tühjast tüli majja ei tuleks.

Tüli teatavasti ei too kellelegi rõõmu. Küll aga on lihtsaid asju, mis rõõmu toovad. Inimestele toovad rõõmu näiteks lilled ja kingitused, koerad aga lilledest suurt ei hooli. Ega koerad sedagi tea, et inimesed kingivad üksteisele tähtpäevade puhul lilli ja kooke ja kingitusi. Inimesed aga püüavad ka koerte sünnipäevi samal moel tähistada ja kingivad neile siis uue pehme magamisaseme, maitsva närimiskondi või piuksuga mänguasja.

Mustikas oskab igasuguseid kinke hinnata ja tunneb igast mänguasjast ning talle toodud ampsust rõõmu. Seda, et mõni amps on priskem ja tuuakse sünnipäeva auks, Mustikas ei tea. Tema elab ikka üks päev korraga nagu rõõmus koer kunagi. Novembris on aga Mustikal siiski pisut erilisem sünnipäev kui kõigil varasematel kuudel. Seekord saab Mustika pere tähistada tema 12-kuuseks ehk üheaastaseks saamist ja see juba on midagi! Mustikas saab selle päeva auks ekstra portsu kodujuustu, mida ta väga armastab, ja õhtul magama minnes loetakse talle unejutuks ette temast kirjutatud raamatut. Sel ööl näeb Mustikas unes prisket hiirt, keda ta hommikuni niuksudes ja käppade vehkides taga ajab.

Kui tahad Mustika sünnipäevale kaasa elada, siis hangi endale ka 22. novembril üks hea magus kohuke või kodujuustukook. Ja söö see Mustika sünnipäeva auks ning enda kõhu rõõmuks ära!

Karolina Kaseväli

SALAPÄRANE INIMRÖÖVEL TALLINNA VANALINNAS

Võidutööd Tallinna Vanalinna Päevade konkursilt „Vanalinna kummituslood"

Soome lahe paesel kaldal asuvat Tallinna vanalinna oli juba sajandeid kaitsnud iidvana kummitus Smarfiin. Smarfiin oli sama vana kui linn ise, ta oli siin sündinud, kasvanud ja vananenud. Ta armastas oma kivihõngulist linna, selle elanikke, turiste ja läbijalutajaid, ta nautis kohvikutest tulvavat värske saia lõhna, töömeeste haamrilööke, kirikukellade kaja ja laste kilkeid laadaplatsil. Smarfiin oli aegade jooksul olnud tunnistajaks ka hädadele, sõdadele ja haigustele ning uskus, et on näinud kõige hullemat. Kuid ta eksis. Sellel saatuslikul 2020. aasta kevadtalvel tabas vanalinna täiesti uus taud, mis kohutas inimesed linnast ära. Õudusega jälgis Smarfiin oma pööningult, kuidas iga päevaga jäi inimesi tänavatel üha vähemaks, kuni lõpuks olid need täiesti inimtühjad. Smarfiin jalutas mööda käänulisi munakiviteid, uitas käikudes ja hõljus katuste kohal, et kedagi kohata, kuid keda polnud, olid inimesed. Smarfiini haaras hirm, et uus taud on kõigilt inimestelt elu võtnud.

Ühel täiskuuööl, kui Smarfiin nukralt mööda Rataskaevu tänavat hõljus, silmas ta kaevu äärel istumas üht rohelist udukogu. Smarfiin mõistis, et kohe kohtub ta silmast silma oma uue vaenlase, salapärase inimröövliga. Kui ta udukoguni jõudis, avas too oma kalgid punased silmad, tõusis ja hõljus kõrgemale õhku, et olla Smarfiiniga kohakuti.

„Kes sa selline oled? Ja veel minu linnas!" kähistas Smarfiin kurjalt.

„Ma olen koroonaviirus," vastas vaim võidukalt. „Olen ennenägematult kuri viirus. Ma olen kõndinud maha pika tee, et siia jõuda, ja kuni sina oma linnakeses niisama meelt lahutasid, tegin mina selle inimestest paljaks. Ma olen väga ohtlik, inimesed kardavad mind ega julge enam nina kodust välja pista. Nüüd ei saa ka sina muud teha, kui mu teelt kõrvale astuda ja alandlikult taganeda. Minu vastu ei saa keegi!"

„Seda ma nii ei jäta," hüüatas Smarfiin ja tõusis kõrgemale õhku, ajades oma hõbekrooni uhkelt püsti. „Ma saan sinust jagu!"

Smarfiin asus tegutsema, sest teda kannustas suur armastus oma linna ja inimeste vastu. Ta lendas Toomkiriku katuseluugist sisse ja puges oma pööningule. Seal lükkas ta oma sülearvutil hoogsa käeliigutusega kaane pealt, logis sisse Facebooki ja saatis info kohtumisest salapärase võõraga kõigile teistele vanalinnas elutsevatele vaimudele, tontidele-tondikestele ja kummitustele. Lepiti kokku, et kohtutakse neljapäeva südaööl Hobuveski juures ja kuulutatakse koroonaviirusele sõda.

Paari nädala pärast kogunesid sajad vaimolendid volbriöö ajal Hobuveski nurgale. Öö oli meeldivalt mahe, lõhnas algava kevade järele. Kõik oleks võinud ilus olla, kui vaid linna poleks vaevanud see kole taud, mis inimesed haigeks, õnnetuks ja üksildaseks tegi. Smarfiinil oli peas vaid üks mõte: alistada viirus! Ta teadis, et suudab seda ainult koos sõpradega. Õnneks oli tal palju sõpru ja nad kõik tulid kohale. Vaime, tonte ja kummitusi oli tulnud nii kanalisatsioonitorudest, elumajade tagahoovidest, kirikutornidest, hämarate tänavate pimedaimatest soppidest kui koguni allmaailmast. Üks tuli lausa Pääskülast kohale ja lõõtsutas koledal kombel.

Vaimud hargnesid ja piirasid kogu vanalinna ümber. Neil olid peas maskid ja käes kummikindad. Nad pritsisid desinfektante enda ette õhku ja maha. Nad seebitasid sisse kõik kirikud, majad ja koguni linnamüüri. Nad tuuseldasid terve öö mööda vanalinna ja liikusid ettevaatlikult, sest nad ei teadnud, kus nende vaenlane end parajasti peitis. Kaarnad kraaksusid ja kassid hüppasid kräunudes üle aedade. Need üksikud eksinud, kes sel ööl läbi vanalinna koju kiirustasid, võisid pimeduses kuulda oigeid ja karjeid ning näha raekella iseenesest liikuvaid seiereid.

Koidu eel said vaimud lõpuks viiruse kätte. Smarfiini käsul püstitati Raekoja platsile suur lõke ja põletati koroonaviirus selles tuhaks. Kui tuli kustus, pühkisid vaimud tuha väikesesse kotti ja viskasid selle kogu täiega Rataskaevu. Nad rebisid endalt maskid eest ja tõmbasid kopsud karget magusat kevadeõhku täis. Lõhnas vabaduse ja õnne järele. Vanalinn oli taas kord päästetud ja juba järgmisel hommikul olid tänavad inimesi täis.

Karolina Kaseväli
Tallinna Inglise Kolledž

PUNASED LEEGID

Õues on lärm. Suur lärm. Isegi nii suur, et kui panna kogu maailma moosekandid pilli mängima ei oleks ka nii suur lärm. See lärm raputas mind just unest üles. Minu kena voodike kaunis Revali linnas, Niguliste pööningul rappus hirmsasti. Ma ringutan. Ma vaatan kalendrit. „Miski on valesti", mõtlen ma. „Vägagi valesti. Praegu ei ole aasta 1473. Ma olen vist ajast maha jäänud." Ma liuglen läbi prao õue. Vaatan üles. Seal juba lendab keegi, kuigi kell ei ole veel isegi seitse. Nii vara ometi töölę ei minda. Tõusen kõrgemale, et paremini näha. Need on suured. Uhked. Valged. Neid on palju. Nad on uhkemad kui mina. Ja nende tööstiil on teine. Nende tiibadel on kaunid punased tähekesed. Olen töötanud kummitusena umbes viis sajandit ja pole selliseid kolleege veel kunagi varem näinud. Ma imestan. Tundub, et nad teevad oma tööd tõhusalt, inimesed kardavad korralikult, lausa jooksevad paaniliselt. Taevas on punane. Vägagi punane. Märkan, et mu vanaonu Dietrich kiirustab mööda. Tervitame ja uurin asja. Onu Dietrich, kelle nimi pidavat olema nüüd onu

Ell Juhani

Tiit, ütleb, et on neljapäev, 9. märts ja aasta on 1944 ja koht on Tallinn. Aiiiiiiii! Ma sain millegagi pihta. See kõrvetas mu lumivalge saba mustaks. Schmiedenstrasse on leekides. Oih, vabandust, Harju tänav. Pauhhh! Minu ilus Niguliste kirikutorn sai pihta! Kuulge! Ma elan seal! *Sei höflich!* Endast väiksemaid ei kiusata! Teiste asju ei lõhuta! Neil suurtel tähekestega kummitustel puuduvad kombed!

Mis teha, töö ootab. Saigi vist pikalt põõnatud. Hakkan harjumuspäraselt tööle minema. Nagu iga õhtu, viib mu tee Võllamäele, sest just seal ma töötangi. Käin kaugtööl, linnamüürist väljaspool. Huvitav, miks tööl on suured leegid. Kas see on moodne hukkamisviis, mille ma olen maha maganud? Imelik, et ma täna hiljaks jäin. Tavaliselt jõuan ma liiga vara, sest mulle meeldib ka päevaseid etendusi jälgida. Need on väga põnevad. Kahju, et ma neid avalikult vaadata ei tohi. Meie, kummituste, tööreeglid on karmid.

Hiilin ettevaatlikult siiski Võllamäele ja loodan, et mul ei tule probleeme nende suurte valgete punatähnidega, need tunduvad üsna tigedad vennad. Kiirustan kohale, aga töökohta ei paista, ainult leegid ja leegid. Kusagil ei paista kauneid võllapuid, uhkeid taevasse kõrguvaid rattapuid, endiseid kurjategijaid ja pätte. Ja kus kõik mu töökaaslased on? Uuu, vennad, õed?!

Olen Võllamäel palju aastaid töötanud ja nii tühi ei ole see koht küll kunagi olnud. Ikka on erialast öötööd, ikka on huvilisi ja külastajaid ja põnevaid päevaseid etendusi. Siin on veedetud kohutavaid kummitamisrohkeid hetki. Mul on kaks ametit. Pean kuulutama nädalalehte Suur Hirm Võllamäe uudiseid ehk nädala põnevamaid tapmisi. Teiseks on mul imeline lauluhääl. Ma annan palju kontserte. Kõik mu sõbrad ja sugulased kiidavad alati, et ma olen andekas, aga inimesed ei ole meie, kummitustega, vist ühel meelel. Laulan ka meie piirkonna kooris „Laulukummid". Ma olen solist. Meil on üsna lai repertuaar ja üritusteks on meil koostatud põnev programm. Kõige sagedamini esitame mitmehäälset saelaulu poodutele, aga tuleb ette ka näiteks põrgutuleprakseid rattalistele, elusalt maetutele on meil eraldi tantsupalad. Meil on palju eriettekandeid ette valmistatud.

Ajad on segased, olen kaotanud töökoha Võllamäel ja olen nüüd uue töö otsingutel. Ma eriti ei muretse, meie vanas heas Tallinnas leidub alati vanemaid või moodsamaid tööotsi. On surnuaiad, on kahtlased linnaosad, patuseid hingi siin kui seal. Kummitusemaailmas tegemisi jagub. Ise olen kaalunud turvamehe ametit rahahoidlas või Riigikogus? Kõik põnevad tööotsad on teretulnud, mõelge vaid minu peale ja ma juba tulengi! Buuuuu.

Ell Juhani
Tallinna Mustamäe Gümnaasium

Art Allik

KOLLILATERN

Pimedaid novembriõhtuid sobib valgustama üks hirmuäratav latern. Muide, see hoiab eemal kollid, tondid, vaimud ja kodukäijad.

Sul on vaja: A4 leht musta paberit ja A4 leht kalkat või siidpaberit (NB! mõlemad paberid peavad olema täpselt ühesuurused), kääre, pulgaliimi, patareiga teeküünalt

1 Murra A4 paberileht pikuti pooleks ja lõika mööda murdejoont kaheks.

2 Voldi mõlemast paberipoolest joonlaua laiune riba. Voldi ülejäänud paber pooleks ja lõika paber voldijooni mööda lahti.
Tee sama ka kalkaga.

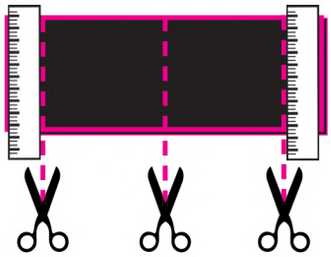

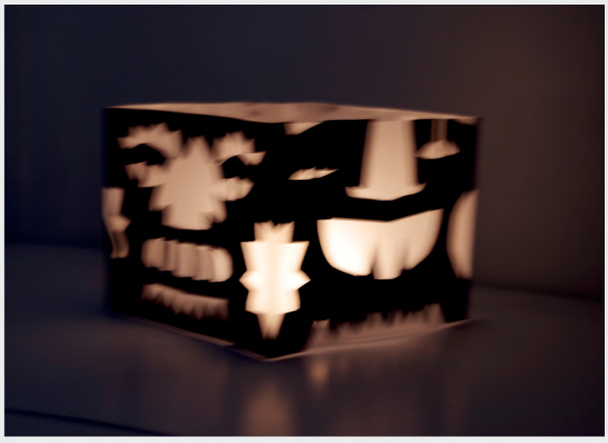

3 Voldi kõik musta paberi tükid keskelt pooleks.

4 Lõika igasse suuremasse musta tükki läbi kahe paberi korraga silm, kulm, pool suud pool nina, põsk, habe, juuksed jne.
Ole julge! Lõika ilma ette joonistamata erisuguseid nägusid. Voldi paber uuesti sirgeks.

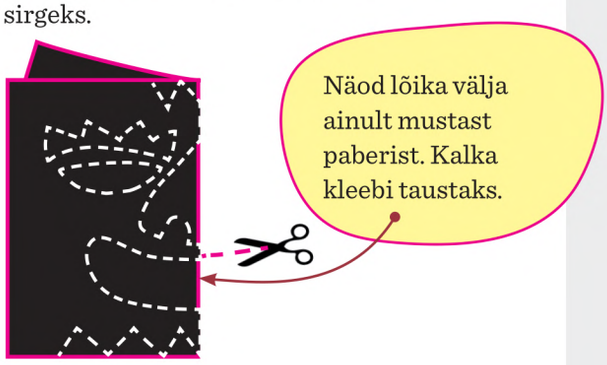

5 Kleebi iga näo tagaküljele kalkast nelinurk. Pane liimi ainult pisut musta paberi ülemisse äärde – nii ei tõmbu kalka kortsu.
NB! Kalka lõikamisel üle jäänud kitsad ribad jäävad lihtsalt üle.

6 Kleebi kollinäod mustade ribade abil püsti seisvaks nelinurgaks.

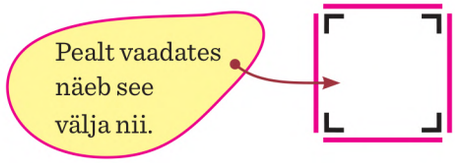

Neid nägusid saad soovi korral kasutada šabloonina.

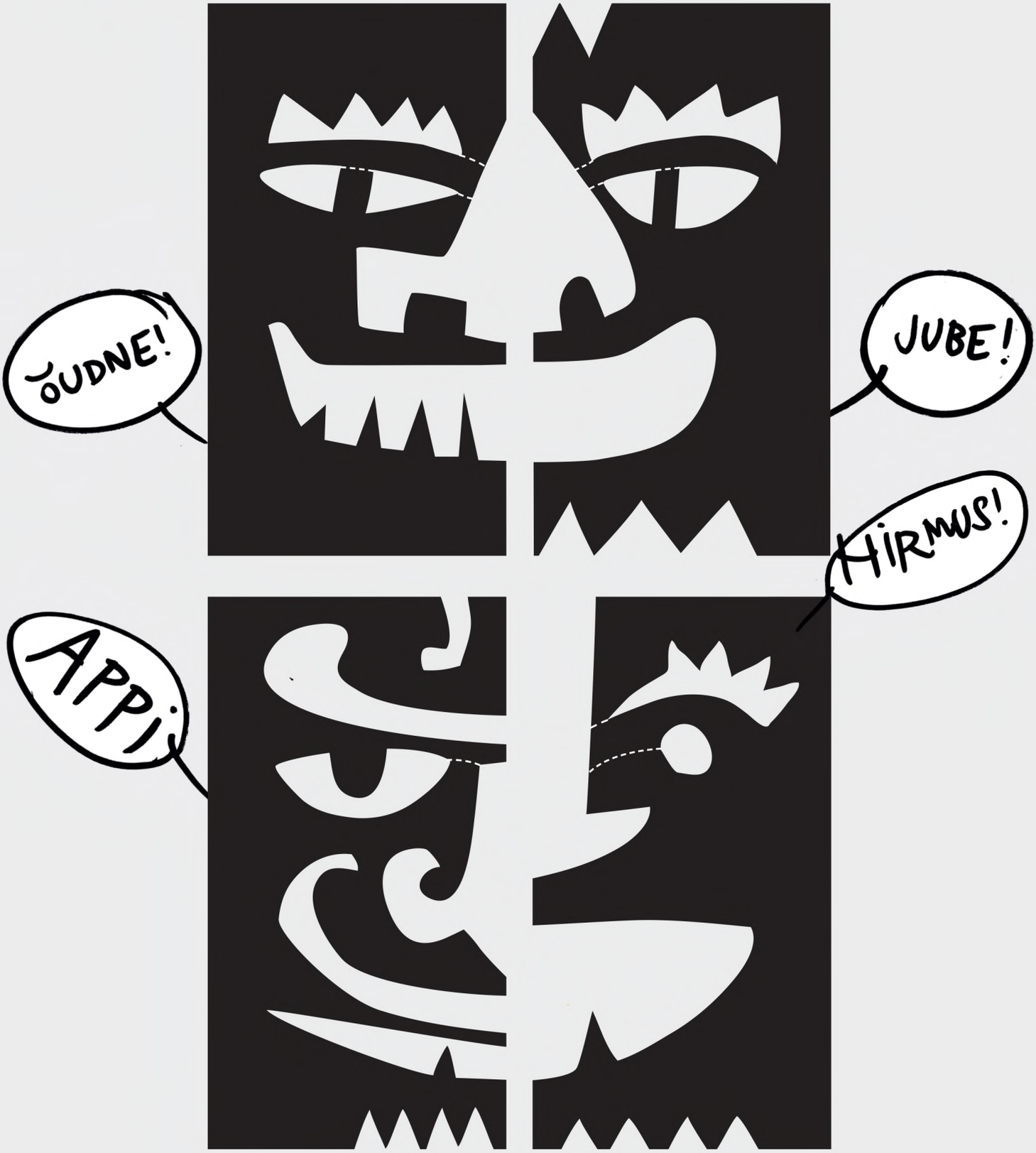

NB! Kasuta laternas patareiga teeküünalt, sest paber on väga tuleohtlik.
Tee latern kindlasti vähemalt A4 suurusest paberist.

Meisterdamist õpetas Kertu Sillaste

KUIDAS ON LOOD SINU ENESE-HINNANGUGA?

Vali variantide hulgast vastus, mis on kõige rohkem sinu moodi, märgi number üles ja liida kokku.

A) Kui sa võrdled ennast teistega, siis tunned, et ...

1. ... oled teistest palju parem.
2. ... oled piisav igas mõttes.
3. ... oled palju kehvem kui teised.

B) Kui sa midagi teed, siis ...

1. ... tahad seda teha täiuslikult.
2. ... sa ei muretse, annad lihtsalt endast parima.
3. ... sul on tunne, et teised ootavad sinult rohkem ja paremat tulemust.

C) Kui sa teed vea, siis ...

1. ... sa ei taha sellest rääkida ega mõelda. Sulle ei meeldi üldse vigu teha.
2. ... sa püüad tavaliselt asja parandada. Kui ei saa, siis planeerid järgmisel korral teisiti.
3. ... sa ei taha enam seda ülesannet teha. Parem on juba ette loobuda.

D) Kui sa kohtad uusi lahedaid inimesi, siis ...

1. ... lased välja paista ainult oma kõige ägedamatel külgedel.
2. ... loodad, et sina ka neile meeldid.
3. ... arvad kohe, et nad ei tee sinuga tegemist, kuna sa ei meeldi neile.

E) Inimesed sinu ümber ...

1. ... tegelikult ei tunnegi „päris sind".
2. ... teavad, kes sa oled ja hindavad sind sellisena.
3. ... on sinuga sageli kriitilised.

5–8

On igati tore, kui sulle meeldib teha asju, mis sul ka hästi välja tulevad. Ja sul tulevadki paljud asjad hästi välja. Ent ideaalne olemine ei tee õnnelikuks, sest see pole lihtsalt võimalik. Oled tõenäoliselt

väga ettevaatlik oma tõelise olemuse näitamisel, võib-olla kardad paista nõrk. Täiuslikkuse püüd võib teha väga ärevaks, vigu vältides võtame endalt ka võimaluse kasvada ja õppida. Luba endal eksida, su tugevad küljed jäävad ikka alles! Hea enesetunde ja positiivse enesehinnangu jaoks on vaja tunnistada nii oma tugevusi kui ka nõrkusi.

9–11

Sa tead, mis sul hästi välja tuleb ja hindad ennast sellepärast, kuid mitte ainult. Sa näed ja hindad ka seda, kes sa päriselt oled. Hea enesehinnang lubab sul näha oma tugevusi ning tunnistada oma eksimusi. Sa oskad vigu kasutada õppimiseks ja arenguks. Nii nagu enda juureski, oskad sa ka kaaslaste tugevaid külgi tähele panna ja nautida ning su kaaslased hindavad sind, sest sinuga saavad nemadki ennast pingevabalt tunda.

12–15

Kas on nii, et kui vaatad teisi, näed palju toredat ja imetlusväärset? Ennast aga vaatad just nagu läbi tumedate prillide ega märkagi häid külgi. Paistab, et oled need mustad prillid kelleltki laenanud ja endale pähe unustanud. Sulle paistab, et maailm, teised, sinu kaaslased ootavad sinult alati paremat tulemust ning sul on võimatu nende ootusi täita. Sina aga pole sündinud selleks, et teiste ideaale täita! Võta mustad prillid eest ja vaata ennast uuesti. Sul on palju tugevaid külgi, need ootavad, et sa neid ise tähele paneksid. Tänasest peale märka iga päev mõnd head ja tähelepanuväärset külge endas!

Ära jää murega üksi, küsi nõu – murekirjadele vastab psühhoterapeut **Merit Lage**. Avaldatud kirjadele ei lisata nimesid! Kirjuta murekiri@healaps.ee või Hea Laps, Voorimehe 9, 10146 Tallinn.

Meile tuli uus inglise keele õpetaja. Peame nüüd inglise keele tundides ettekandeid tegema. Mulle ei meeldi üldse teiste ees esineda, eriti veel võõrkeeles! Mida teha?

Tüdruk, 11aastane

Klassi ees esinemine on paljudele õppijatele suur väljakutse. Mõnda noort on aidanud see, kui ta on õpetajale teinud ettepaneku teha klassis ettekannete kuulamise ja ettekandja toetamise kokkulepped. Kokkulepped aitavad vältida asju, mida keegi kunagi kogeda ei taha: näiteks halvustamine kaaslaste poolt.
Mõtle, kes on su sõber klassis või muidu turvaline ja mõnus kaaslane. Ettekande ajal võid just nende toetavate inimeste poole vaadata.
Mõtiskle, kas sulle valmistab vähem pinget kohe esimesel võimalusel oma ettekanne ära teha või saad teiste esinemistest pigem julgustust ja sooviksid esineda hiljem. Tõenäoliselt saad oma esinemisjärjekorda pisut mõjutada.

Eksimine on inimlik. Vaata Youtube'ist, missuguseid äpardusi on kuulsatel inimestel avalike esinemiste ajal juhtunud.
Mõtle, mis on sinu jaoks eksimine esinemise ajal ja luba endale iga ettekande ajal teatud arv eksimusi.

Testi koostas **Merit Lage**
Pildid **Adobe Stock**

Fotod **Tiiu Suvi, Liisi Sikka**

BANAANI-PANNKOOGID

Mia Mai Seppel

Sageli juhtub, et köögilauale unustatud banaanikimp tõmbub plekiliseks. Pole hullu! Taolised pruunid banaanid sobivad väga hästi küpsetamiseks. Nimelt on üleküpsenud banaanid eriti magusad ja kuna nad on plödid, on neid hea tainasse segada. Pühapäevahõngulised banaanipannud valmivad kiiresti ja kõigest käepärasest. Tavaliselt läheb pannkoogitainasse palju suhkrut, kuid seekord on magustajaks tervislik banaan. Retseptist jätkub kolmele-neljale sööjale.

VAJA LÄHEB:

- 2 banaani
- 2 muna
- 180 g jahu
- 240 ml (mandli)piima
- 1 spl pruuni suhkrut
- 2 spl võid + pisut praadimiseks
- 1 tl küpsetuspulbrit
- maitse järgi jahvatatud kaneeli ja soola

- Sega suures kausis kokku jahu, suhkur, küpsetuspulber, kaneel ja sool.
- Sulata pannil u 2 spl võid.
- Võta teine kauss ja pressi selles banaanid kahvliga plödiks. Lisa banaanidele munad, piim ja sulatatud või. Sega. Vala vedelad koostisosad kuivade sekka. Sega korralikult.
- Pannkooke küpseta nagu tavaliselt. Sulata kuumal pannil killuke võid. Ühe pannkoogi jaoks kulub paar supilusikatäit tainast. Prae kooki mõlemalt poolt, kuni see on kuldne.
- Serveeri kuumalt meelepäraste lisanditega.

LASTEEKRAAN.EE

MULJETAVALDAV HÄKKER

Varjupaigas elav Benjamin on vaid 13-aastane, aga juba muljetavaldav häkker. Oma valgustkartva hobiga teenib **„Häkkeri"** peategelane regulaarselt taskuraha ning ta elu paistab stabiilne, kuni varjupaika jalutab Taani salateenistus, kes kisub lahti poisi vana haava. Nimelt soovivad nad saada kinnitust, kas valvekaamerale jäänud isik võib olla Benjamini kunagi surnuks kuulutatud ema. Salateenistuse jutt tundub aga poisile kahtlane, mis ajendab teda varjupaigast jooksu panema ning kasutama oma häkkimisannet sootuks uue nurga alt – uurimaks välja, mis emaga tegelikult juhtus.

ROCCA SAAB HAKKAMA!

Kogu Saksamaad vapustab teade sellest, kuidas üks 11-aastane tüdruk maandab Hamburgi lennuväljale lennuki, mille piloodid on rivist väljas. See tüdruk on Rocca, kes pealehakkamise ja optimistliku meele poolest meenutab Pipi Pikksukka. Rocca ema on surnud tema sünnitamisel, Rocca isa töötab astronaudina kosmosejaamas. Vanaema tema kasvatamist enda hooleks võtta ei taha, niisiis tuleb Roccal üksi hakkama saada. Koolis paraku tuleb peagi välja, et ta elab omapead, ning noorsooamet taotleb tema saatmist hooldusperesse. **„Rocca muudab maailma"** tunnistati Saksamaal 2019. aasta parimaks lastefilmiks.

DETEKTIIVIBÜROO TEGUTSEB

Tim ja Willi on kaks täiesti erisuguse iseloomu ja taustaga poissi, kes eri põhjustel eliitkooli vastu võetakse. Enne kui poisid isegi tuttavaks jõuavad saada, röövitakse Willi isa, kelle vabastamise eest küsitakse üht kindlat ja väga hinnalist eset tema kunstikogust. Tim on ainuke, kes usub Willi versiooni, et politsei on valedel jälgedel ning aitab tal alustada eraviisilist uurimist. Nendega liituvad uurimise käigus veel politseiuurija tütar Gaby ning geenius Karl. Suurepärane koostöö viib neliku filmis **„TKKG Detektiivibüroo"** lahendusele lähemale, aga igal sammul kasvab ka oht.

RAHUTOOJA

Kui 12-aastane Mickey Miller perega New Yorgist Iirimaale kolib, avastab ta peagi oma seose 300 aasta vanuse legendiga mustast ratsanikust, kes pisikeses Longwoodi külakeses kummitab. Söakas Mickey tahab Longwoodile rahu tuua, kuid peab esmalt päästma seitsme valge hobuse elu ning rikkuma ühe ahne ja ambitsioonika naise plaanid. See võib aga isegi nii vaprale kangelannale nagu Mickey liiga raske ülesanne olla. Vaata **„Longwoodi Legendi"** ja saad teada, kuidas tal läheb!

VÄIKE NOVEMBRIIN

1. Spirit ja Opportunity olid kaks ...
a. ... koera
b. ... marsikulgurit
c. ... nukku

2. Maris Kurm kogub ...
a. ... „Tähtede sõja” nukke
b. ... barbisid
c. ... kohvikruuse

3. Lavastuse „Tagurpidi” aluseks on ...
a. ... Heljo Männi jutt
b. ... Priit Pärna raamat
c. ... laste unenäod

4. Mustikas saab sünnipäevaks ...
a. ... suure kausitäie putru
b. ... kümme viinerit
c. ... ekstra suure portsu kodujuustu

5. David Walliamsi raamatus „Paha paps” on isa ametilt ...
a. ... rallisõitja
b. ... kloun
c. ... trummar

6. Eesti keeles on sõnu ...
a. ... alla miljoni
b. ... üle miljoni
c. ... sada tuhat

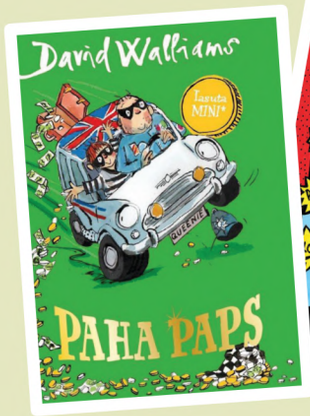

Õigesti vastanute vahel loosime välja raamatuid!

Ootame vastuseid **5. detsembriks 2020** e-posti teel **healaps@healaps.ee** või postiaadressil Hea Laps, Voorimehe 9, 10146 Tallinn.
Lisa vastusele palun oma vanus ja aadress!

pühapäev
Vana-Rooma sõjaväeüksus
Viive Ernesaks
ilmakaar
üks suur Indoneesia saar
Eesti metsades elav kaslane
riik, mille pealinn on Vilnius
Gustav Ernesaks
Euroopa Liit
kärner
teater Viljandis
tee *soome keeles*
lips *inglise keeles*
järjestikused tähed tähestikus
West
mustjas-lillakas köögivili
Bilbo
märg maa
roomavad loomad
nanomeeter
East
aktsia-selts
5 × täht
sarifilm
sekund
saareriik Euroopas
maailma-ruum; kino Tallinnas
Rooma number 3
• • •
on vaataja silmades
ilmakaar
tibu või hiire häälitsus
sooja toidu valmistamise seade köögis
aasta
maastiku-auto
reede
Rooma number 4
vaba
lõuna-laius
lugupeetud
rumal jutt, loba; sekeldus
mingis teises kohas, muus kohas, mitte siin
täpiga täht
detsember
liiklus-õnnetus
Maret • • • *tennisist*
tähestiku esimene täht
valuhüüd
ettur
Süd
aar
Rooma number 1501
Daniel
400
tonn

Ristsõna koostas **Ilmar Trull**

Ootame vastuseid **5. detsembriks 2020** e-posti aadressil **healaps@healaps.ee** või postiaadressil Hea Laps, Voorimehe 9, 10146 Tallinn.
Lahendajate vahel loosime välja vahvaid raamatuid!

JÄRJEHOIDJA

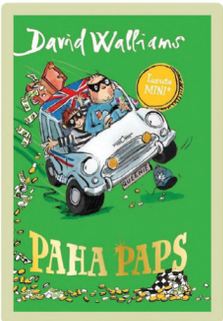

UUS RAAMAT DAVID WALLIAMSILT

Kõik **David Walliamsi „Paha Papsi”** tegelased on omapärased ja erilised. Minu lemmiktegelane oli Frank. Raamat räägib Frankist ja ta isast Gilbertist, kes on rallisõitja. Gilbert kohtleb autot nagu inimest ja pereliiget ning armastab seda väga palju. Franki isa tuntakse kangelasena, sest ta on kõige parem sõitja. Ühel päeval satub Gilbert õnnetusse ja kui siis puidust jalaga isa ja Frank haiglast koju jõuavad, on Franki ema läinud. Siit alates hakkab olukord järjest hullemaks minema, kuid Frank töötab välja imelise plaani, kuidas olukord päästa ja isaga õnnelikult edasi elada. Minu lemmikkoht oligi Franki geniaalse plaani elluviimine. Raamat oli kohati kurb, aga ka väga naljakas. Franki elu raskused ja fakt, et ükski 12-aastane poiss ei peaks midagi sellist üle elama, oli nii hirmutav ja kurb. Lugu oli võrreldes Walliamsi eelnevate teostega kuidagi väga teistsugune, palju melanhoolsem ja tõsisem. Soovitan seda raamatut kõigile, lugu on väga huvitav ja raamat läheb kiiresti. Pildid joonistas **Tony Ross**, inglise keelest tõlkis **Maria Lepik**.

Mia Tõnisson, Püha Miikaeli Kooli 8. klass

SARI SEIKLUSHIMULISELE LUGEJALE

Jørn Lier Horsti raamatus **„Operatsioon suvesaar”** on peategelased Tiril, Oliver ja Otto, kes on kokku üks detektiivimeeskond ja nad teevad kõike koos. Tiril on tüdruk, kes on leidlik, sportlik ja arvutifriik. Oliver on poiss, kes on aga ülimalt tark detektiiv ning leidlik, tehnilise taibuga, näeb seda, mida teised ei märka ja on seiklushimuline. Otto on koer, kes on ehtne jäljekoer. Ta nuhib kõik saladused välja ja on lihtsalt armas tubli koer. Tiril, Oliver ja Otto lahendavad ära saladusliku paadi mootorite kadumise. Mul tekkis seda raamatut lugedes põnevus- ja seiklushimuline tunne. Tahaksin lausa ise sellisesse seiklusesse sattuda. Ma siiralt soovitan lugeda seda raamatut ja sarja kõigile seiklushimulistele. Kui sa seda loed, oled justkui ise loos sees ega suuda lõpetada lugemist, sest see läheb aina põnevamaks. Pildid **Hans Jørgen Sandnes**, norra keelest tõlkis **Sigrid Tooming.**

Saara Sein, Tallinna Toomkooli 3. kl

KASSI JA TÜDRUKU SEIKLUSED

„Winston, salamissiooniga kõuts” on põnev jutustus toakassist Winston Churchillist. Ta satub ulmelistesse seiklustesse koos 12-aastase tüdruku Kiraga. Pärast välgutabamust avastavad nad, et nende kehad on vahetusse läinud. Kass Winstonil tuleb nüüd Kira asemel kooli minna ja lahendada hulga probleeme. Samas püüab Kira kassina hakkama saada. Nende probleemid on mõnes mõttes isegi üsna sarnased, kuid lahenduste leidmiseks peavad nad ühiselt appi võtma kogu oma nutikuse ja julguse. Raamatu lõpus on neil vaja leida ka võimalus, kuidas vahetada tagasi oma kehad. Selleks, et teada saada, kas see neil õnnestub, soovitan lugeda seda väga põnevat raamatut sõprusest ja julgusest. Raamatu kirjutas **Frauke Scheunemann**, saksa keelest tõlkis **Tiina Aro**.

Katariina Kreekman, Tallinna Prantsuse Lütseumi 3. klass

DOKTOR TINDIPLEKI TÖÖTUBA
Pritt Põhjala / Ulla Saar
SÕNADE ARV
VIISSADA SEITSE. VIISSADA KAHEKSA. VIISSADA ÜHEKSA.
LOEB SÕNARAAMATUST SÕNU KOKKU. TAHAB TEADA SAADA, KUI PALJU SÕNU EESTI KEELES ON.
MIDA SU VEND TEEB?
OEH. EGA SIIS SÕNARAAMATUS KÕIKI SÕNU SEES EI OLE. JA KEEGI EI TEA, KUI PALJU EESTI KEELES SÕNU ON. SELLEGA ON SAMA KEERULINE KUI TÄHTEDEGA TAEVAS.
AGA UMBES? SADA TUHAT SÕNA?
PALJU ROHKEM! VÕIB JULGESTI ARVATA, ET ÜLE MILJONI. JA EESTI KEELES SAAB VÄGA LIHTSALT SÕNU AINA JUURDE TEHA. VÕTAME KAS VÕI SÕNA „PEA" JA HAKKAME SELLE ABIL TEGEMA: PEALIK, PEAMINE, PEAAJU PEAVALU, PEAKAPSAS, KAPSAPEA, KAVALPEA, LINNAPEA, PUNAPEA, SULEPEA ... VÕIMALIKE SÕNADE HULK ON VAATA ET LÕPMATU!
HÄHÄÄ, JA MIKK, PUUPEA, ARVAS, ET SÕNADE KOKKULUGEMINE ON KUKEPEA!
VIISSADA KOLMKÜMMEND VIIS ... EI, KUUS ... EI ... NÄH, JÄLLE OTSAST PEALE!
Ulla Saar

Illustratsioon **Liis Roden**

„Miks luukered nii palju piima joovad?"
„See tugevdab luid."

▶ ▷ ▶

„Kuidas võiks kutsuda kapist leitud luukeret?"
„Üle-eelmise aasta peitusemängu ülekaalukaks võitjaks."

▶ ▷ ▶

„Mida ütleb emakummitus lapsele, kes õue mängima läheb?"
„Kallike, vaata, et sa oma lina ära määri."

ÜKS KUMMITUS TEISELE: „EI TEA, MIS NEIL INIMESTEL VIGA ON, ET NAD MEID ENAM EI KARDA?" „TÄPSELT! SAMA HÄSTI VÕIKSIME SURNUD OLLA."

„Kes on luukere?"
„See, kes alustas dieeti ja unustas selle lõpetada."

ÕPILANE UURIB KOOLIS: „ÕPETAJA, KAS KUMMITUSED ON OLEMAS?" „MUIDUGI MITTE!" VASTAB ÕPETAJA JA HAKKAB HAIHTUMA ...

„Oh, ma näen filmides ainult igasuguseid koletisi, nii et ma ei saa enam öösiti magada, muudkui kardan, et kõik zombid ja tulnukad ronivad aknast sisse. Kuidas sul?"
„Minu aknast ei saa keegi sisse, mul on sääsevõrk ees."

▶ ▷ ▶

Hea nõuanne: „Hoidke eemale neist, kes nõuavad, et te ei peaks enne kohtumist küüslauku sööma. Tõenäoliselt on nad vampiirid ... "

▶ ▷ ▶

Politsei uurib vargalt: „Miks te selle auto röövisite?"
„Ma arvasin, et sellel pole enam omanikku."
„Kuidas nii?"
„Auto seisis surnuaia kõrval."

▶ ▷ ▶

Poiss kõnnib läbi surnuaia. Järsku astub ta juurde üks tüdruk.
„Kas sa kardad surnuid?" küsib tüdruk.
„Kardan," vastab poiss.
„Pole hullu, kui ma elus olin, siis kartsin ka."

TUBA NR 31 VÕI 13?

Muusik ja kunstnik Lars Storschen tuli mõttele luua Berliini (Saksamaa) põnevalt kujundatud tubadega kolmekorruseline hotell, milleks ta sai inspiratsiooni Jules Verne'i raamatust „Propeller Island" (*L'Île à hélice*). Iga tuba on isesugune. Näiteks tuba nr 31, mis on mõeldud rahus puhkamiseks, on kujundatud väga tagasihoidlikult – voodite asemel on seal valged kirstud. Praegu on hotell külastajatele suletud, aga võib-olla saab seda tuba nüüd kasutada mõni müstilisem olevus.

KOMMIPOMM!

Pennsylvanias (USA) leiutas perekond Mark viisi, kuidas Halloweeni jooksmise ajal võimalikult vähe võõrastega kokku puutuda, kuid ometigi traditsioone täita ja lahkelt komme jagada. Nimelt otsustasid nad mitte jagada komme ukse pealt, vaid heita need aiaväravasse tulevatele trikitajatele katapuldiga, mis kannab nime „Candypult".

PESUKARU RAHAPESU?

Oktoobris sai California (USA) loomakaitse üllatava väljakutse – tulla appi panga-kontorisse, kus tegutsesid sissemurdjad. Enamasti tegeleb pangaröövidega politsei, aga sel korral sai juhtumi lahendatud loomapääste meeskond. Redwood City pangahoone kõrval kasvava puu tüvi oli täis mudaseid käpajälgi, sealt oli panka sisenenud ööpimeduses kaks mustas maskis röövlit … Hommikul tööle tulnud ametnikke üllatasid kontoris tegutsevad pesukarud. Loomapäästjad püüdsid pesu-karud kinni ja selgus, et raha või kullakange loomakesed endale krahmanud polnud, küll aga olid nad tühjaks teinud mandliküpsiste purgi.

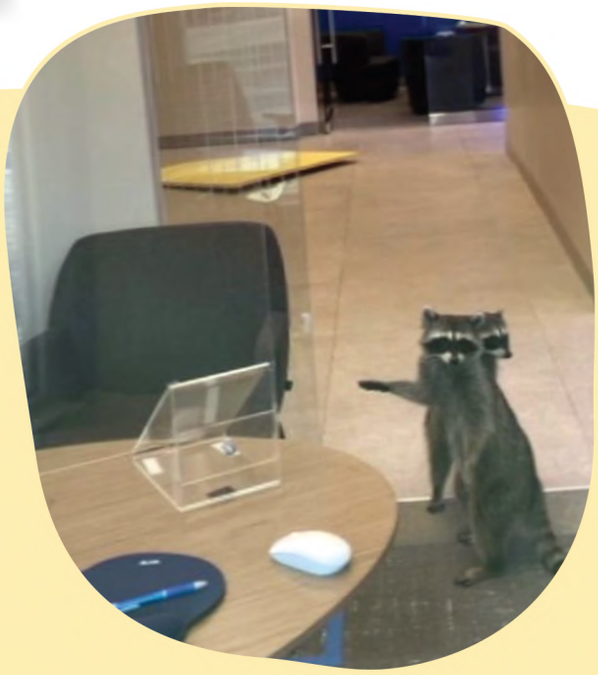

Allikad: Peninsula HumanSociety, PropellerIsland.de, Facebook

HEA LAPSE KLUBI

Oktoober lennutas Hea Lapse Klubi Tartusse külla Raatuse Kooli 4. klassile.

Klubiteemaks ei olnud midagi vähem ega rohkem kui elu viimine Marsile. Tutvusime Hullu Teadlase artikliga Marsist ja hakkasime fantaseerima. Mis oleks, kui meil õnnestuks leida Marsilt elusolendid? Kas nad oleksid inimeste sarnased või hoopis teistsugused? Milline oleks nende toit-jook, sünnipäevade pidamise komme ja liikumisviis.
Lapsed jagunesid rühmadesse ja iga rühm lendas kujuteldavasse kosmosesse. Tagasi tuldi ülevaatega sellest, mida leiti, mida nähti ja kuuldi. Saime teada palju uut ja põnevat! Aitäh lapsed ja õpetajad Tiiu Putrolainen ning Mare Kiisk.

Kui soovid klubiga liituda, võta ühendust klubi@healaps.ee

Raatuse Koolis

AUHINNA-SADU

Ahoi, sõbrad ja sugulased!

On aeg välja kuulutada meie septembrikuu võistluste auhinnasaajad.
Ristsõna lahendamise auhinnaraamatu saab **Oskar Naarits**, viktoriinipreemia läheb **Heleene Anton**ile ja Lembitu mõistatuse lahendamise eest võitis raamatu **Mattias Oks**.
Tähestikuvõistlus oli populaarne ja meile saabus väga palju tähestikke, mis tegid tuju heaks. Nii vaimukad, lõbusad ja leidlikud olid need. Žürii töö oli raske, sest nii suure hulga seast parimaid valida oli vägagi keeruline. Otsustasime jagada välja kolm esimest kohta:

1. **Jasper Saare**
2. **Siie Grete Klemmer**
3. **Oskar Link**

Lisaks valis žürii välja eripreemia saajad: **Jost Heero**, **Marinell Lisandra Koller**, **Lisanna Õunpuu**, **Emili Matjušenko**, **Lisandra Rits**, **Annaliisa Aren** ja **Filipp Niha Grinkin**. Ergutuspreemia saadame **Kristofer Johan Kaasikule.**

Palju õnne võitjatele!
Võtame teiega ühendust!
Aitäh kõigile osalejatele!

Ikka Teie
Triibu-Liine
Hea Lapse vapiloom

LOOVKIRJUTAMISE KONKURSS

Fotokunstikeskus Fotografiska ja Eesti Lastekirjanduse Keskus kutsuvad **4.–12. klassi õpilasi** osalema konkursil **„Kas pilt ütleb rohkem kui 1000 sõna?”**, kus inspiratsiooniks on Rootsi fotokunstniku **Erik Johanssoni** fotod näituselt „Ääretagused paigad”. Näitus on üleval Tallinnas Telliskivis asuvas **Fotografiska** keskuses. Kui sa ei saa kohale minna, tutvu Erik Johanssoni töödega tema kodulehel või Instagramis.

- Lugusid võib kirjutada vabalt valitud Erik Johanssoni fotost inspireerudes nii eesti, vene kui ka inglise keeles. Oodatud on nii jutustused, muinasjutud, esseed kui ka lühivormid ja luuletused. Tekstide soovitav pikkus on kuni tuhat sõna.
- Lood palume saata elektrooniliselt **25. novembriks 2020** märgusõnaga „Ääretagused paigad” meiliaadressil **elk@elk.ee**
- Lisa nimi, vanus, kool, klass ning kirjutaja või õpetaja e-posti aadress. Alapealkirjaks märgi tööd inspireerinud foto nimi.
- Loovamaid kirjutisi ootab põnev auhinnasadu!
- Võistluse võitjad tehakse teatavaks 2021. aasta jaanuaris.
- Uuri lisa fotografiska.com/tallinn/ ja elk.ee

Foto: © Erik Johansson, Full Moon Service

NUKU teater · muuseum → EESTI NOORSOOTEATER

Eesti Noorsooteatris esietendub 29. novembril **Ott Aardami** autorilavastus **„Jääpüük"**, mis räägib loo imest, või õigemini sellest kummalisest nähtusest, et imed juhtuvad just lastega. Kõik ju mäletavad oma lapsepõlvest mõnd imelist seika, või vähemalt seda tunnet, et imesid ikka juhtub – no mitte iga päev, aga tuleb ette.

Aga miks siis suureks kasvades imesid aina vähemaks jääb? Või juhtub ka täiskasvanutega imesid sama palju, aga nemad lihtsalt oskavad nad kõik ilusti loogiliselt ära seletada? Igatahes on päris imelik – selleks, et rahu saada, on normaalsel täiskasvanud inimesel vaja ime ära seletada – teha olematuks see, mis on kõige imelisem asi üldse. Loo tegelasteks on kaks venda, õde ja vanaisa. Lapsed on kasvanud suureks ja peavad otsustama, mida teha vanaisa koduga. Õe ja vendade arvamused lähevad lahku. Maja katus laguneb. Samas seob neid selle kohaga palju imelist, eriti üks talvine seiklus. Milline see seiklus oli, näevad vaatajad jõuluajal Eesti Noorsooteatri etendustel!

Kirjuta ühest imelisest kogemusest!

- **Millal tundsid, et juhtus midagi, mille kohta võib öelda, et see oli ime?** Ehk juhtus midagi, millele polegi päris selget seletust olemas? Võib-olla mõtled siiani sellele olukorrale ja südamest käib jutt läbi?
- Pane kirja enda, oma vanemate või vanavanemate imeline kogemus. Võid ka pildi juurde joonistada.
- Parimatele paneb teater välja **kolm perepiletit** „Jääpüügi" vabalt valitud jõulukuu etendusele.

Tähelepanu!

- Saada lugu e-kirja (**healaps@healaps.ee**) või posti teel (**Hea Laps, Voorimehe 9, 10146 Tallinn**).
- Lisa oma nimi, aadress, vanus.
- Lugude saatmise tähtaeg on **5. detsember 2020**.
- Osalemiseks küsi vanema luba. Võistlusel osaledes nõustud sellega, et Hea Laps ja Eesti Noorsooteater võivad töid kasutada oma väljaannetes ja sotsiaalmeedias.